

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΙΓ' - φύλ. 12 * ΑΘΗΝΑ, ΣΑΒΑΤΟ, 21 ΤΟΥ ΜΑΡΤΗ 1915 * ΑΡΙΘΜΟΣ 557

ΕΝΑΣ ΛΑΟΣ ΥΨΩΝΕΤΑΙ ΑΜΑ ΔΕΙΞΗ
ΠΩΣ ΔΕ ΦΟΒΑΤΑΙ ΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑ
ΨΥΧΑΡΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

G. BRANDES. Γιά τόν "Ιψεν και τή ζωή του (συνέχεια).
Ο ΑΔΕΡΦΟΣ ΜΟΥ Ο ΓΙΑΝΝΗΣ. Τό αίνιγμα και τά επακόλουθα τής Κυβερνητικής πολιτικής.
ΓΟΥΣΤΑΒΟΣ ΓΚΕ-ΓΕΡΣΤΑΜ. Τό βιβλίον του μικρού αδερφοῦ (συνέχεια).
Ο D^r. CHIRF—GONFALON. Ἀπάντηση.
Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΣ. Πάνω στά κύματα.
ΔΗΜΟΣ ΝΗΣΙΩΤΗΣ. Ἐνας διορισμός.
ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ. Τό πέραμα.
ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ. Τίλλογό μου!
Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ.—ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΤΟ ΑΙΝΙΓΜΑ ΚΑΙ ΤΑ ΕΠΑΚΟΛΟΥΘΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

"Οτι ὁ Βενιζέλος ζητώντας νά συμμαχήσουμε μέ τήν Entente ἐνέργησε σύμφωνα μέ τά αἰσθήματα και τά συμφέροντα τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, και στήν καταλληλότερη στιγμή, και μέ τόν καταλληλότερο τρόπο πού μπορούσαμε νά ζητήσουμε νά συμπράξουμε, δέ νομίζουμε πώς εἶν' ἀνάγκη νά τὸ ξαναζητήσουμε, γιά νά τὸ παραδεχθούμε. Αὐτὰ συζητήθηκαν ἀρκετά. Ἐν δὲ δικαιολογία τῆς πολιτικῆς αὐτῆς, τῆς μόνης ἐθνικῆς πολιτικῆς, τοὺς λόγους τῆς ὄλους και τὰ ἐπιχειρήματά τῆς δὲν εἶχαμε κἀν ἀνάγκη νά τὰ κοσούσουμε ἀπὸ τὸ Βενιζέλο, τόσο εἶναι φανερὰ σέ κάθε Ἑλληνα, πού δὲν εἶναι ἀπὸ τῆ φυλῆ τοῦ Πάπ.

Τὴν ξέρομε λοιπὸν τὴν πολιτικὴν τοῦ Βενιζέλου και τὴν δικαιολογία τῆς και τὴν δεχόμεστε. Ἐκεῖνο πού δὲν ξέρομε — ἐξὸν τὴν κάπως σκοτεινὴν βεβαίωση τοῦ Βενιζέλου ὅτι ἐχάθηκε ἀγύριστα ἢ εὐκαιρία, σκοτεινὴ, ἂν εὐκαιρία ἐννοοῦσε μόνο τὴν ἡμέρα πούταν γιά ἀποφασίζουμε — εἶναι τὸ πού μπορεί νά στηρίχτῃ ἢ διαφωνία μέ τὸ Βενιζέλο και ποιά εἶναι ἢ πολιτικὴ τῆς τωρινῆς Κυβέρνησης και γιατί εἶν' αὐτὴ πού εἶνε. Γιατί μονάχα ἓνας Πάπ μπορούσε τώρα τελευταία νά ἐφεύρη ὅτι διαφωνία δὲν ὑπάρξε, μόν' ἔπεσε ὁ Βενιζέλος, γιατί ἔχε ἀμφιβολία ὁ Βασιλεὺς γιά τὴ γνώμη τοῦ λαοῦ. Ἄν ἀλήθευε αὐτό, θάταν σωστὸ πραξικόπημα ἀπὸ μέρος τοῦ Βασιλεῖ. Γιατί ἐνῶ

ἡ μεγάλη πλειονοψηφία τῆς Βουλῆς και ἐλόσωμος ὁ τύπος εἶταν μέ τὸ Βενιζέλο, κ' ἐνῶ οἱ πειότεροι ἀρχηγοὶ στοῦ Συμβουλίου τοῦ Πάπ βρέθηκαν σύμφωνοι και καμμιά διαμαρτυρία τοῦ λαοῦ δὲν ἀκούστηκε και γιά τὴ γνώμη τὴν ἑλληνικὴν τῶν νέων χωρῶν δὲ χωραεὶ ἀμφιβολία ποιά εἶναι, πῶς μπορούσε νὰ μπιβῆ ἢ Βασιλεὺς γιά τὴ γνώμη τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ και γιά τέτιο λόγο νά ρίξῃ τὸ Βενιζέλο; Δὲ θάταν ποιά καθαρή πρόφασις αὐτὴ, καθαρή κωλοσιεργία και εἰσήγηση γερμανική; Δόξα σοι ὁ Θεός, δὲν πέρασε τόσος καιρός, ὥστε νά ξεχάσουμε ὅτι ὁ Βενιζέλος παραιτήθηκε, γιατί ὁ Βασιλεὺς δὲ βρήκε ὅτι ἐσύμφερνε στοῦ ἔθνος ἢ πολιτικὴν του. Ἐπειτα θυμώμαστε ὅτι δὲν εἶχε ἐξαρχῆς σκοπὸ ὁ Βασιλεὺς νά διαλύσῃ τὴ Βουλὴν, παρά ἤθελε, ὅπως συμβούλευε και ὁ Βενιζέλος, νά διορίσῃ ὑπερρεσιακὴν Κυβέρνηση, και ἔταν δὲν μπόρεσε, τότες ἔδωσε τὴν διάλυση στοῦ Γούναρη. Πῶς αὐτὰ συμβιβάζονται μέ τίς οὐφιστείες τοῦ Πάπ; Δὲν μπορεί παρά νά ὑπάρχῃ διαφωνία γιά τὴν πολιτικὴν τοῦ Βενιζέλου. Ἐτσι τουλάχιστο πρέπει νά παραδεχθούμε, ἂν θέλομε νά μὴ βρίζουμε τὸ Βασιλεῖ, ὅπως τὸν βρίζει ὁ Πάπ. Ποιὸς τώρα τὴν ἀντιπροσωπεύει αὐτὴ τὴ διαφωνία, ὁ Βασιλεὺς ἢ τὸ Ἐπιτελεῖο ἢ ἡ Κυβέρνηση τοῦ Γούναρη, οἱ ἀνεύθυνοι ἢ οἱ ὑπεύθυνοι, τὸ ἴδιο μᾶς κάνει. Ἀλλὰ δὲ μᾶς κάνει τὸ ἴδιο και τὸ ποιά εἶνε ἢ διαφωνία και σὲ ποιους λόγους στηρίζεται. Ἐπρεπε νά ξέρῃ τὸ ἑλληνικὸ ἔθνος, πού στηρίχτηκε ἢ διαφωνία, ποιά εἶναι τώρα ἢ ἀντιθετὴ πολιτικὴ, ποιά ἐπιχειρηματολογία τὴν δικαιολογεῖ, γιατί αὐτὴ βρέθηκε νά συμφέρῃ στοῦ Κράτους; Ἐπρεπε νά τοῦ εἶχατε ἐκθέσει ἴσα με σήμερα τὴν πολιτικὴν σας και νά τὸ ἐκάνετε νά τὴ δεχθῆ, γιά νάχῃ κῆρος ἢ πορεία σας. Μὰ ἐσεῖς εἰκοσιπέντε μέρες τώρα ἀλλάξατε κ' εἰκοσι πέντε ὄφες σὺν τὸν Πρωτέα και πολιτικὴν δὲ μᾶς παρουσιάσατε. Τελευταία μᾶς λέτε ὅτι δίνετε περισσότερη σημασία στοὺς κινδύνους τῆς ἀκερισσύνης τῆς χώρας ἀπ' ὅτι ἔδινε ἢ προηγουμένη Κυβέρνηση και σ' αὐτὸ μόνο βρίσκεται ἢ διαφορά σας ἀπὸ κείνη. Και χωρὶς διάφηση τοῦ Βενιζέλου δὲ σὰς πιστεύουμε. Μποροῦμε νά σκεφτοῦμε ὅτι μὲ μιὰ ταξικρῆ λυγώτερη δὲν πολλαπλασιάζονταν οἱ κίνδυνοι τῆς ἀκερισσύνης τοῦ σημερινοῦ Κράτους και ἔτι δὲν εἶναι εὐκόλο ἢ Βουργαρία, τὴ περίπτωση πού θά βγοῦμε ἀπ' τὴν οὐδετερότη, σὺν καλὸ κοπέλλι ἀμέσως και ἀπροφασίτητα νά μᾶς χτυπήσῃ, ἐπειδὴ θά τῆς τὸ παραγαγεῖ ἢ Γερμανία. Ἄν εἶταν ἔτσι, δὲ θά δίσταξε ὡς τώρα νά κηρυχθῆ συμμάχισσα τῆς Γερμανίας. Αὐτὰ λοιπὸν πού μᾶς λέτε εἶναι κολοκύθια νερόδραστα. Πολιτικὴ δὲν εἶναι. Μὰ πού στηρίζαστε τότες και ἀντιπολιτεύετε τὸ Βενιζέλο;

Και τί ἐκλογές ἔχει νὰ κάμη ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς, μεταξὺ ποιῆς πολιτικῆς νὰ ἐκλέξῃ;

Ἄφου δὲ μᾶς τὸ λέτε, εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νὰ κάνουμε ὑποθέσεις. Καὶ μπορούμε τρία πράματα νὰ υποθέσουμε, μὲ τὴν ἀδειά σας : Ἡ τεμπελιάσατε καὶ δὲ σᾶς καίγεται καρφί γιὰ τὴν καταστροφὴ τοῦ ἔθνους καὶ θὰ καλέσατε τὸν ἑλληνικὸ λαὸ νὰ διαλέξῃ μεταξὺ στήν πολιτικὴ τοῦ Βασιλιά, ποῦ εἶναι—κατὰ τὸν Εὐταξία—νὰ μὴ γίνῃ πόλεμος, καὶ τὴν πολιτικὴ τοῦ Βενιζέλου ἢ πιστεύετε ὅτι θὰ νικήσῃ ἡ Γερμανία ἢ πολιτεύεστε ὅπως πολιτεύεστε μὲ τὸ ἔτσι θέλω. Μπορεῖ ἀκόμη νὰ συμβαίνουν καὶ τὰ τρία μαζί.

Ἐποια ὑπόθεση κι ἂν πάρουμε, δὲ βγαίνετε μὲ ἄσπρο πρόσωπο. Ἄς πάρουμε τὴν πρώτη. Ἄν υποθέσουμε πῶς ἡ πολιτικὴ τοῦ νὰ μὴ κλάψουν χήρες καὶ μαννάδες καὶ παιδιὰ εἰν' ἡ σωστὴ πολιτικὴ, τότες ἔλθῃ ἡ ἑλληνικὴ ἱστορία εἶναι ἓνα ἐγκλημα. Ἡ Φιλικὴ ἐταιρεία κι ὁ Ρήγας καὶ ὁ Ὑψηλάντης κι ὁ Κολοκοτρώνης κι ὁ Πετρόμπεης κι ὅλοι οἱ ἀρχηγοὶ καὶ ὀπκινητὲς τῆς Ἐπανάστασης ἔκαναν ἐγκλημα ποῦ ξεσήκωσαν τοὺς Ἕλληνας κ' ἔκαναν νὰ μαυροφορέσῃ κόσμος ὀλάκερος. Καὶ γιὰ νὰ πηγαίνουμε τόσο μακριά; Ἔσεῖς οἱ ἴδιοι κάνατε ἐγκλημα ποῦ συντελέσατε—ἀλήθεια πολλοὶ ἀπὸ ἀπὸ σᾶς εἶναι ἄθωοι, ἀλλὰ τοὺς ἄθωους τοὺς ἐξαιροῦμε—στοὺς δύο τελευταίους πολέμους μας καὶ κάνατε χιλιάδες μάννες καὶ παιδιὰ νὰ μαυροφορέσουν. Καὶ πρέπει νὰ δώστε λόγο γιὰ τὸ ἐγκλημα. Τί κέρδισε ὁ Μωραΐτης χωρικὸς ἢ ὁ νησιώτης κι ὁ Στερεοελλαδίτης ἢ ὁ δουλοπάρκοικος τῆς Θεσσαλίας ἢ ὁ Πολίτης, ὁ Σμυρνιός, ὁ Κρητικὸς, ἀπὸ τὴν Ἡπειρο καὶ τὴν Μακεδονία σας; Γιατί τοὺς βάλατε νὰ σκοτωθοῦν ὅλους αὐτούς, νὰ φήσουν ὄρφανὲς τίς οἰκογένειές των; Κι ἀκόμη πάρα πέρα ἄς ρωτήσουμε: Γιατί διατηρεῖτε στόλους καὶ στρατοὺς, ἀφου τὸν «Ἀδέρφω» πρέπει νὰ τὸν φυλάμε, γιὰ νὰ τὸν καμαρώνουμε, κι ἀφου δὲ θέλετε νὰ κλάψουν μάννες καὶ παιδιὰ; Καὶ τί τὴν θέλει ὁ φτωχὸς ἑλληνικὸς λαὸς τὴν πολυτέλεια αὐτὴ τῆς διοίκησης, αὐτὸ τὸ Κράτος μὲ τοὺς γραφιάδες του καὶ τοὺς φαγάδες του, ποῦ δὲν τοῦ δίνει ἀπέναντι: σ' ὅλα τὰ βάρη οὐτ' ἓνα δημοτικὸ σκολεῖο;

Τί ἀνακολουθία εἰν' αὐτὴ ἡ δική σας; Ὁ Βενιζέλος ὅπως ἔκανε τοὺς δύο πολέμους καὶ πήραμε ὅσα πήραμε, ἔτσι ζητάει νὰ συμπληρώσῃ τὴν ἐθνικὴ ἀποκατάσταση. Ἀκολουθεῖ τὴν ἴδια γραμμὴ, τὴν ἴδια πολιτικὴ. Κ' ἔσεῖς (ἀποτεινόμεστε ὀχι μόνο στὴν Κυβέρνηση Γούναρη, ἀλλὰ καὶ σ' ὅλους τοὺς ἀντιδραστικούς, σὲ ἔλθῃ τὴν φαυλοκρατία ποῦ ἀντιπροσωπεύει) ἢ ἔπρεπε νὰ ἐμποδίσετε νὰ πάμε ὡς τὸ Νέστο ἢ πρέπει καὶ τώρα νὰ τὸν ἀκολουθήσετε στ' ἀντικρυνά μας ἀκρογιάλια. Ἄν ἐκηρύχνατε στὸν κατάλληλο καιρὸ ὅτι θεωρεῖτο τὸ ἐλλαδικὸ κράτος—τὸ κράτος ποῦ δημιουργήθηκε μὲ τὴν αἷμα ὅλου τοῦ Ἑλληνισμοῦ—χωρισμένο κι ἀποξενωμένο ἀπ' τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, θάκαναν τὸ λογαριασμό τους ὅσοι μένουν στὴν Τουρκία καὶ δὲ θὰ πάθαιναν τίς συφορὲς ποῦ ἔπαθαν καὶ ποῦ παθαίνουν.

Μὰ ἔσεῖς κάνατε καὶ κάνατε τὴν πολιτικὴ τοῦ ἀνεμομύλου, μὰ πολιτικὴ ἀχαραχτήριστη, κακούργα, ποῦ τύφλα νάχουν μπρὸς στὰ ἔργα τῆς τὰ ἔργα τῶν Βουργάρων καὶ τῶν Τούρκων. Εἴσατε σοσιαλιστές; Ἀκολουθεῖτε τότε σοσιαλιστικὴ πολιτικὴ καὶ διαλύστε στόλους καὶ στρατοὺς, γιὰ νὰ μὴν κλαῖν' οἱ μάννες καὶ οἱ χήρες. Εἴσατε ἔθνικιστές; Νὰ ἡ ἐθνικὴ πολιτικὴ τοῦ Βενιζέλου ἀκολουθεῖτε τὴν.

Τί ἔχετε νάντιτάξετε στὸ Βενιζέλο; Εἶναι λιγώτερο ἑλληνικὴ ἢ Μικρὴ Ἀσία, ποῦ ἀρνιόσατε, ἀπὸ τὴν Ἡπειρο καὶ τὴν Μακεδονία; Κ' οἱ δύο αὐτὲς ἔχουν τόσον ἑλληνικὸ πληθυσμὸ, ἓνα τουλάχιστο ἑκατομμύριο, ὅσο ἔχουν τὰ μέρη ποῦ μᾶς ἔταξε ἡ Entente; Καὶ τὸ ξέρετε ὅτι, ἀ δὲ λογαριάσουμε τὴν κάπια ἀλλαγὴ ἀπὸ τοὺς διωγμούς, τὰ περίχωρα τῆς Σμύρνης καὶ ἡ Ἐρυθραία καὶ τὸ Ἀϊβαλί εἶναι ἑλληνικώτερα ἀπὸ τὴν Ἀττικὴ; Ξέρετε ὅτι μεγάλο, πολὺ μεγάλο μέρος τῶν Ἑλλήνων τῆς Μικρῆς Ἀσίας κατὰγεται ἀπ' τὸ Μωριά, τὴ Ρούμελη καὶ τὰ νησιά—δὲ μιλάμε γιὰ τοὺς Ἑλληγες ὑπηκόους—, ὅτι ὑπάρχουν ἐκεῖ καθαρὰ Μωραϊτικὰ χωριά καὶ ὅτι ὁ ὑπόλοιπος πληθυσμὸς, ὁ καθαυτὸ Μικρασιατικὸς, στὰ μέρη ποῦ μᾶς ἔταξαν, εἶναι ἀπὸ τοὺς καθάρωτερος Ἕλληγες, ἀφου τὰ μέρη κείνα δὲν τὰ μπόλιασαν Σλάβοι καὶ Ἀρβάνιτες, ὅπως τὴν ἀπὸ δῶ Ἑλλάδα; Καὶ τὸ ξέρετε ὅτι δὲν μποροῦν νὰ κατηγορηθοῦν, ὅπως ἓνας ἀνόητος τοὺς κατηγορήσε κάποτε στὴν «Πατρίδα», οἱ Ἕλληγες αὐτοὶ πῶς δὲν ἀγωνίστηκαν—ὅσο μπορούσαν νὰ γωνιστοῦν—γιὰ τὴν ἑλληνικὴ ἐλευθερία καὶ δὲ μαρτύρησαν καὶ δὲν ἐθυσιάστηκαν;

—Μὰ δὲν τᾶρνιόμαστε αὐτὰ, θὰ μᾶς ἀπαντήσετε ἴσως, ἀλλὰ μπορούμε νὰ τὴν πάρουμε τὴ Μικρὴ Ἀσία καὶ νὰ τὴν κρατήσουμε;

—Μὰ τότε γιὰ τί δὲ θέλετε νὰ κούσετε τὰ λογικὰ ἐπιχειρήματα ποῦ ἀπαντοῦν στοὺς φόβους καὶ τοὺς διισταγμούς σας; Γιατί χαρακτηρίζετε ἀποικία καὶ Μαρρόκο τὴ Μικρὴ Ἀσία καὶ μιλάτε γιὰ «ὑπερπόντιον ἐκστρατεῖαν» ἔτσι ἀπὸ πείσμα; Γιατί ἐπιτρέπετε στὸ μισελληνικὸ βρωμόφυλλο τοῦ Χαϊρόπουλου «ὁ Χρόνος» νὰ βάζῃ πλάγι τὴν Ἰωνία καὶ τᾶλλα ἑλληνικὰ μέρη μὲ τὸ Βελουχιστάν; Γιατί μαζί μὲ τὸ «Ἐμπρός», ποῦ κάνει τὸν ἡλίθιο, ρωτᾶτε: Βλέπετε, ὦ Ἕλληγες, νὰ χάσαμε τίποτα μὲ τὸ πέσιμο τοῦ Βενιζέλου καὶ τὴν οὐδετερότητά μας, μὲ τὴν ἀλλαγὴ τῆς πολιτικῆς μας; Βέβαια, σᾶς ἀπαντοῦμε, τί χάσαμε; Εἶναι πολὺ καλὰ στὴν υγεία του καὶ χωνεύει ἄριστα ὁ κ. Καλαποθάκης τοῦ «Ἐμπρός». Ἄν κάθε μέρα ποῦ περνᾶει σημαίνει κ' ἓνα σκαλοπάτι γιὰ τὸ θάψιμο τοῦ Ἑλληνισμοῦ, μ' αὐτὸ τί;

Ἄς τὸ δεχτοῦμε ἕμως ὅτι δὲν εἰν' αὐτὴ ἡ πολιτικὴ σας—ποῦ τότες βέβαια θὰ συνομολογήσετε ὅτι θὰ εἶναι ἀτιμία τοῦ χειροτέρου εἶδους νὰ βγγῆτε αὐριο καὶ νὰ πῆτε στὸν ἑλληνικὸ λαὸ νὰ διαλέξῃ μεταξὺ ἐσᾶς, ποῦ θὰ τοῦ ἐξασφαλίσετε τὴν εἰρήνην, καὶ τοῦ Βενιζέλου, ποῦ τάχα θέλει τὸν πόλεμο. Μὰ τότες ποῖος λό-

γος σὰς κάνει νὰ ἐναντιώνεστε στὸ Βενιζέλο; Ἄν ἀλλοθούη ἢ δευτέρη ὑπόθεση ποὺ κάναμε, ἂν δηλ. πιστεύετε πὼς θὰ νικήσῃ ἡ Γερμανία καὶ γι' αὐτὸ δὲ θέλετε νὰ πᾶμε μὲ τοὺς ἀντιπάλους τῆς, τότες γιὰ τὴν ἐξέβγαίνετε νὰ διακηρύξετε τὴν πεποιθήσῃ σας καὶ νὰ μᾶς πείσετε κ' ἐμᾶς; Μὰ φοβοῦμαστε, θὰ πῆτε, ὅτι θὰ ζημιωθοῦν μ' αὐτὸ τὰ ἐθνικά μας συμφέροντα ἀπὸ τὸ μέρος τῆς Entente. Καλὰ, σὰς ἀπαντοῦμε, μπορεῖ νὰ ζημιωθοῦν προσωρινά, ὅσο διαρκεῖ τὸ παιγνίδι, μὰ ὕστερα, ἀφοῦ θὰ νικήσῃ ἡ Γερμανία κ' ἐμεῖς σὺν τοὺς κοκκῶρους διακηρύξαμε ἀπὸ τώρα τὴν νίκη καὶ τὸ θρίαμβό τῆς, δὲ θάποκατασταθοῦν ὅπως εἶναι τώρα καὶ ἀκόμη καλύτερα τὰ ἐθνικά μας πράγματα; Ἡ θὰ μπορῇ καὶ τότες νὰ μᾶς βλάψῃ ἡ Entente, μολοντί δὲ θὰ τὸ θέλῃ ἡ Γερμανία; Μὰ τότε γιὰ τὴν νίκη τῆς Γερμανίας, τὴν συμμάχισσα τῶν Τούρκων, καὶ νὰ μὴν εἴμαστε ἔστω καὶ μὲ νικημένη τὴν Entente, ποὺ πολεμᾷ τοὺς Τούρκους; Ἡ ἔτσι πρέπει νὰ κάνουμε ἢ δὲν εἶναι λόγος ὁ φόβος ποὺ εἶπαμε γιὰ νὰ κρύβετε τὴν πεποιθήσῃ σας.

Μήπως ὅμως δὲν εἶναι τέλεια ἡ πεποιθήσῃ σας, μήπως διστάζετε καὶ δὲν ξέρετε κ' ἐσεῖς τί θὰ γίνῃ; Μὰ τότες πὼς τολμάτε καὶ κόβετε τὸ δρόμο τοῦ Ἐθνους, πὼς ἔχετε τὴν ἀξίωση νὰ κυβερνήσετε; Μεταξὺ δυὸ κυβερνήτες, ἕναν ποὺ διστάζει καὶ φοβάται καὶ πᾶει σὺν τὸ μεθυσμένο καὶ δὲν ξέρει τί νὰ κάνῃ κ' ἕναν ποὺ ξέρει τί θέλει καὶ τί κάνει καὶ ποὺ βαδίζει καὶ ποὺ τραβάει ἀδίσταχτα στὸ δρόμο του, ποῖν πρέπει τὸ ἔθνος νὰ κολουθήσῃ, ἀφοῦ μάλιστα, ἂν πρόκειται νὰ νικήσῃ ἡ Γερμανία, θάναί γιὰ μᾶς μικρῇ ἢ διαφορᾷ εἴτε μὲ τὴν Entente εἴμαστε εἴτε οὐδέτεροι, ἐνῷ διόλου μικρῇ δὲν εἶναι, ἂν πρόκειται νὰ νικήσῃ ἡ Entente;

Μήπως ὅμως δὲν εἶναι οὔτε ἡ πεποιθήσῃ σας γιὰ τὴν νίκη τῆς Γερμανίας ὁ λόγος ποὺ κρατᾶτε τὴν οὐδετερότη, ἀλλὰ εἶναι ὁ λόγος αὐτὸς τὸ ἔτσι θέλω, ἡ Γερμανοφιλία σας μ' ἄλλα λόγια, ποὺ δὲ λογαριάζει μήτε ποῖο τέλος θάχῃ ὁ πόλεμος τῶν Εὐρωπαίων μήτε ποῖες συμφορᾷ σωριάζει, ποῖα καταστροφὴ φέρνει στὸ ἔθνος ἢ οὐδετερότη μας; Καὶ μήπως γι' αὐτὸ προβάλλετε ὡς ἔρο στὸ νὰ βγοῦμε ἀπ' τὴν οὐδετερότη τὴν ἑμῶν κίνησῃ τῆς Βουργαρίας, ἐπειδὴ ξέρετε πὼς εἶναι δύσκολο πρᾶμα νὰ τὴν πραγματοποιήσῃ αὐτὴ τὴν κίνησῃ ἢ Βουργαρία;

Δὲ θέλουμε νὰ τὸ πιστέψουμε. Ὅποιος κ' ἂν εἶναι ἑμῶν ὁ λόγος ποὺ φερνόμαστε ὅπως φερνόμαστε, ὅποια κ' ἂν εἶναι ἡ πολιτικὴ σας—ἡ ἀνύπαρκτη, ὅπως μᾶς φαίνεται—, θέλουμε κ' ἐσὰς ἀλλὰ περισσότερο τὸν Ἑλληνικὸ λαὸ νὰ τονεῖ κάνομε νὰ προσέξῃ στὰ ἐπακόλουθα ποὺ μπορεῖ νὰ ἔχῃ τὸ φέροσῃ σας. Τὰ λογαριάζετε καλὰ τὰ ἐπακόλουθα αὐτά; Ἐλογαριάζετε τί μποροῦμε νὰ πάσομε ἀπὸ ἔστω καὶ λίγο ἐχθρική ἢ ἀπλῶς ἀδιάφορη τὴν Entente, προπάντων ἂν σὺς ἐκλογῆς ποὺ θὰ κάνετε μὲ τὴν ὑπόσχεση τῆς ἀστρατείας καὶ μὲ τίς ταχυδαχτυλογραφικῆς σας μέθοδος κα-

τορθώσετε νὰ μὴν ἔχῃ τὴν πλειονοψηφία ὁ Βενιζέλος—πρᾶμα ποὺ δὲν τὸ πιστεύουμε—καὶ καταλογιστῇ ἔτσι ἡ πολιτικὴ σας εἰς βάρος τοῦ Ἐθνους; Ἐλογαριάζετε καὶ τὴν ἄλλη κίνησῃ τὴν ἐσωτερική, ἐκείνη ποὺ θὰ γεννηθῇ μέσα στὸ ἔθνος ἀπ' τὸ φέροσῃ σας; Ἀκούστε τὴν νὰ σὰς τὴν ποῦμε:

Πρῶτα πρῶτα τὸ λαὸ τοῦ σημερινοῦ Κράτους θὰ τονε χωρίσετε σὲ δυὸ, ὅχι πειὰ κόμματα, ἀλλὰ στρατόπεδα μὲ ἄβυσσο βαθεῖα ἀνάμεσα. Μαζὶ σας εἶναι τώρα οἱ ἀγιάτρευτοι παλιοκομματικοί, ἡ κακομαθημένη φαυλοκρατία, ποὺ εἶναι ἱκανὴ νὰ πουλήσῃ ὅλη τὴν Ἑλλάδα καθὼς βρίσκεται, φτάνει νὰ μπορῇ νὰρπάξῃ καὶ νὰ ξεσκίση. Ἴσως σὰς ἀκολουθήσουν καὶ κάμποσοι ποὺ θὰ τοὺς γαργαλίῃ ἡ ὑπόσχεση τῆς εἰρήνης. Ὁ περισσότερος ὅμως καὶ ἀγνότερος πληθυσμὸς καὶ τοῦ παλιοῦ Κράτους θὰ εἶν' ἀντιθέτος σας, ὅσο κ' ἂν τὰ καταφέρετε νὰ νικήσετε τὸ φρόνημά του, ποὺ ἀδύνατο νὰ δέχεται ἀπάρνηση τοῦ μισοῦ ἔθνους καὶ τῶν ἐθνικῶν ἰδανικῶν καὶ ποὺ οἱ ἴδιοι οἱ Γερμανοὶ τὸ ἀναγνωρίζουν ὡς φιλικὸ πρὸς τὴν Entente. Κι' ἀκόμη περισσότερο θὰ ἔχετε ἀντιθέτος σας τίς νέες χώρες, ἐξὸν βέβαια τοὺς Τούρκους κατοίκους τῶν κ' Ἴσως καὶ τοὺς Ἑβραίους. Ἀδύνατο ἢ Κρήτη, ἢ Ἡπειρο, ἢ Μακεδονία—δὲ σὰς λείπει τίποτα τὸ ἔτσι ἔλο: ὅσο: ἀντιπροσώπεψαν τὸν Ἑλληνικὸν πληθυσμὸ τῆς ἕναν καιρὸ στὴν Τούρκικη Βουλῇ εἶναι Βενιζελικοί;—ἀδύνατο ἢ Σάμο καὶ ἢ Χίος κ' ἢ Μιτυλήνη νὰ παρνηθοῦν μαζὶ σας Θράκη, Πόλη καὶ Μικρὴ Ἀσία. Λοιπὸν μαζὶ μὲ τὸν περισσότερο πληθυσμὸ τοῦ παλιοῦ βασιλείου ἔλες οἱ νέες χώρες θὰ πληγθοῦν ἀπ' τὴν ἀντεθνικὴ ἐνέργειά σας, θὰ ἀποξενωθοῦν, καὶ ἡ ἀκολουθήσῃ ἀμεσος σπαραγμὸς μέσα στὸ Κράτος ἢ θάναί τὰ κομμάτια του ἔτοιμα νὰ τοῦ ἀφήσουν γειά. Οἱ προδομένοι ἀπ' τὴν ἄλλη Ἑλληνες τῆς Τουρκίας τί ἄλλο πειὰ θὰ μένη νὰ κάνομε παρὰ νὰγκαλιάσομε καμμιά ξένη ἐθνικότητα, ἄλλοι τοὺς Ἴταλους, στὰ δυτικὰ τῆς Μικρῆς Ἀσίας, ἄλλοι τοὺς Βουργάρους, στὴ Θράκη, κ' ἄλλοι τοὺς Ρούσσους, καὶ νὰ γίνουμ φανατικώτατοι Ἴταλοι καὶ Βουργαροὶ καὶ Ρούσοι καὶ πολεμώντας γιὰ τίς νέες τῶν πατρίδες ἐνάντια στὸ Ἑλληνικὸ Κράτος μὲ τὴν κλονισμένη συνοχὴ του καὶ τὸ διαιρεμένο πληθυσμὸ του νὰ ζητήσουν νὰ τὸ ξεχαρβαλώσουν;

Αὐτὰ τὰ ποτελέσματα θὰ ἔχῃ ἡ παραμονὴ μας στὴν οὐδετερότη καὶ ἡ ἀπάρνηση τοῦ μισοῦ Ἑλληνισμοῦ τώρα ποὺ ἡ Τουρκία δὲ μπορεῖ νὰ μείνῃ πειὰ ὡς Κράτος, τώρα ποὺ δὲ μποροῦνε πειὰ οἱ Ἑλληνες ἐκεῖ νὰ συμφωνήσουν μὲ τοὺς Τούρκους. Κι' ἂν ἡ Entente μᾶς λυπηθῇ κ' ἀφήσῃ ἀπεῖραχτο τὸ Ἑλληνικὸ Κράτος, οἱ ἴδιοι οἱ Ἑλληνες θὰ κάνομε κομμάτια καὶ Κράτος καὶ ἔθνος. Θὰ ἔρθῃ ἡ συντέλεια τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Κύριε Γούναρη, ἂν νομίζετε ὅτι ἡ εὐχαρίστηση ποὺ αἰθανόμαστε ἀπὸ τὴν δόξα τῆς πρωθυπουργίας καὶ τῆς ἀρχηγίας κόμματος ἀνισταθμίζει ὅλη αὐτὴ τὴν ἐθνικὴ καταστροφὴ, μπρός, γίνετε ὁ νεκροθάφτης τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἄλλοιῶς, ἂν εἴσατε ὅπως σὰς παρὰ-

στησε ο φίλος σας Καμπάνης, αφού δὲν ἔχετε, ὅπως εἶναι θεοφάνερο, δική σας πολιτική συμφερότερη στο Ἔθνος, στὴν δλόγητα τοῦ Ἔθνους, μὰ καὶ στο Κράτος μόνο, ἂν τὸ θέτε κ' ἔτσι, σκεφτήτε ὅτ' εἶναι χρέος σας ἢ νὰ παραιτηθῆτε ἢ νὰ ἀκολουθήσετε τὴν πολιτική τοῦ Βενιζέλου χωρὶς νὰ περιμένετε ἔκλογές. Ὡς νὰ γίνουν οἱ ἔκλογές—καὶ γιὰ νὰ γίνουν σωστὲς ἔκλογές, εἴπαμε, πρέπει νὰ ὑπάρχη καὶ πολιτική ἄλλη ἀπὸ τοῦ Βενιζέλου—, ποὺς ξέρει τί συμφερόδες μπορεῖ νὰ δῆ τὸ Ἔθνος; Καὶ τότε;

15.3.915

Ο ΑΔΕΡΦΟΣ ΜΟΥ Ο ΓΙΑΝΝΗΣ

Τ' ἌΛΟΓΟ ΜΟΥ!

To horse! to horse! the sabres gleam;
High sounds our bugles call...
Walter Scott

Τ' ἄλογό μου, καλλιγμένο, νάτο! — μ' ἀκαρτεράει. Ὅπλεις ἀγυροζέμποτες στὴν πέτρα δέρνει — καὶ μὲ προσμένει. Τὸ χαλινάρι τοῦχει φάει τὰ χεῖλια — αἷμα σταλαί. Τὰ μάτια του — ἀστραπὲς παντοῦ σκορπάει. Ἀφήνει τὸ χλιμίντρισμα βαρὺ νὰ σβύσει καὶ πάλι ἄδρὸ τὸ ξαναπιάνει — σὰν σάλπιγγα, ποὺ κρᾶζει, σκοοῖζει, οὐρλιάζει στὴ μάχητα ζητώντας νὰ μᾶς σπρώξει...

Καρὰς εἶν' τ' ἄλογό μου, ἀστεράτος! Κ' ἔχει καπούλια θραυφερά, δεμένα, κ' εἶναι τὰ πόδια του — τὰ φτερωτά του πόδια — ἀτσάλι ποὺ δὲ σπάει, ποὺ δὲ λιγαίει...

Στὴ ράχη του ἄλικο μαχλάμι κυματίζει — ὡσὰν τοὺς πόθους π' ἀνεμίζουν στὴ ζωὴ μας... Ἀχνούς πυροὺς σκορπᾶνε τὰ ρουθούνια ποὺ γύρα τὸν ἀγέρα ἀναδεύουν — καὶ τὰ σπιρούνια δὲ γρικᾶει στὴ σάρκα.

Διπλὰ τὰ χάμουρα, στεριά δεμένα, στὸν τόπο τὸ κρατᾶνε τ' ὄριον ἄτι... Στὸν τόπο κεῖ, θὰ μὲ προσμένει πάντα στίς στράτες τῆς ζωῆς γιὰ νὰ μὲ φέρει...

Νὰ μὲ περάσει ἀπ' ἀνθισμένα μέρη, νὰ μὲ πηδήσει ἀπὸ γκρεμοὺς καὶ τράπουρες, νὰ μὲ ἀνεβάσει σὲ βουνὰ γιγάντια, νὰ μὲ ριπίσει στοῦ βοριά τὴ φρούμα, νὰ μὲ χαϊδέψει στὰ φτερά τοῦ μπάτη, κ' ἀποσταμένο νὰ μὲ πᾶει ν' ἀράξω στ' ἀπάνεμο λιμάνι τῶν ὄνειρων...

Κυριακὴ τῶ Βαγίων τοῦ 1915.

ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

— Διπλούμαστε ποὺ εἶνα «Ἀνοιχτὸ γράμμα» τοῦ συνεργάτη μας Ν. Γιαννιοῦ στὸν κ. Ε. Βενιζέλο δὲν προφτάσαμε νὰν τὸ τυπώσουμε στὸ σημερινὸ φύλλο, γιὰτι μᾶς στάλθηκε ἄργά. Ἴσως τὸ τυπώσουμε στὸ ἐρχόμενο φύλλο.

ἘΝΑΣ ΔΙΟΡΙΣΜΟΣ

• Ὁ διορισμὸς τοῦ κ. Ὁθ. Ρουσόπουλου στὴ θέσση τοῦ Γεν. Γραμματέα τοῦ Ὑπουργεῖο τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας, δὲν εἶναι διορισμὸς καμματικός, οὔτε κὰν τυπικός. Ὁ διορισμὸς του εἶναι μιὰ μισοαναγνώριση τῆς Πολιτείας, καὶ λέμε μισοαναγνώριση, γιὰτι τέλεια ἀναγνώριση θάτανε ἂν ἡ Πολιτεία τὸν καλοῦσε, τὸν παρακαλοῦσε μάλιστα, νὰ διευτύνει τὸ σημαντικὸ Ὑπουργεῖο ποὺ τὴν ἀνάγκη του, μπορεῖ νὰ πεῖ κανεὶς ἀδιστάχτα, πρῶτος ὁ κ. Ρουσόπουλος κατὰδειξε, ἰδρύνοντας τὴν Ἐμπορικὴ καὶ Βιοτεχνικὴ Ἀκαδημία του, κὶ ἀφιερώνοντας στο ἔργο του αὐτὸ τὴ ριζοσπαστικὴ του σκέψη, τὴν ἀκούραστη ἐργατικότητά του, τὴν ἐπιστημονικὴ κ' ἐγκυκλοπαιδικὴ του μόρφωση, τὴ ζωὴ του ἀκόμα.

Ὁ κ. Ρουσόπουλος εἶναι ἀπὸ τοὺς πρώτους πρώτους ποὺ παναστατήσανε κατὰ τῆς ρουτίνας. Δὲν τὴν κήρυξε τὴν ἐπανάσταση μὲ λόγια — τὴν ἐνέργησε μὲ ἔργα: γιὰτι ἡ Ἀκαδημία του, ὅταν ἐδῶ κ' εἴκοσι περὶπου χρόνια ἰδρῆθηκε, χαιρετίστηκε ἀπὸ τοὺς φιλελεύθερους καὶ ριζοσπάστες κείνης τῆς ἐποχῆς, σὰν ἕνας σωστικός φραγμὸς ποὺ σταμάτησε τὸ ἀκράτητο ρέμα τῆς νεολαίας πρὸς τὸ Πανεπιστήμιο καὶ τὸ γύρισε πρὸς ἄλλες, πρὸς πραχτικές, ἀκόμα καὶ πρὸς προσοδοφόρες, σπουδές.

Πρὶν ἰδρῦσει τὴν Ἀκαδημία του, κάθε Ρωμιὸς μισομορφωμένος ἢ μπορώντας νὰ ξεδέψει λίγα χρομάτα, ὄνειροπολοῦσε γιὰ τὸν κανακάρη του ἕνα Πανεπιστημιακὸ δίπλωμα ποὺ θὰν τοῦδινε τὰ προσόντα νὰ γίνε θεσιθῆρας καὶ προικοθήρας. Ἡ Ἐμπορικὴ καὶ Βιομηχανικὴ Ἀκαδημία χτύπησε κατακέφαλα τὸ γελοῖο αὐτὸ στομπισμὸ κ' ἐπέισε τὸ Ρωμιὸ πῶς ὑπάρχουν κὶ ἄλλα ἐπαγγέλματα εὐγενικά, ὅσο τὸ Γιατρικὸ καὶ τὸ Δικηγορικὸ, καὶ πῶς ὁ τόπος μας, γιὰ νὰ προκόψει, χρειάζεται κ' ἐπιστήμονες γεωργούς, κ' ἐπιστήμονες κτηνοτρόφους, κ' ἐπιστήμονες ἐμπόρους καὶ βιομηχάνους, καὶ πῶς οἱ καινούριοι αὐτοὶ ἐπιστήμονες δὲ θᾶχουν ἀνάγκη νὰ θεσιθηροῦνε γιὰ νὰ ζήσουνε, μὰ θᾶναι παρακαλετοί.

Ἰστὲρ ἀπὸ τὸν κ. Ρουσόπουλο ἀνοιξε κ' ἡ Πολιτεία τὰ μάτια τῆς κ' ἰδρῦσε τίς ἐμπορικὲς, τίς γεωργικὲς καὶ τίς ἄλλες πραχτικὲς σχολές — κ' ἔτσι σιγὰ σιγὰ φάνηκε ἐπιταχυντικὰ καὶ ἡ ἀνάγκη νὰ ὑπάρχη κ' ἕνα Ὑπουργεῖο εἰδικό. Καὶ γεννήθηκε τὸ Ὑπουργεῖο τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας.

Στὸ Ὑπουργεῖο αὐτὸ μπαίνει σήμερα ὡς Γενικός Γραμματέας ὁ κ. Ρουσόπουλος. Λίγο ἄργά, μὰ τέλος πάντων! Στὸ μακάριο τόπο μας κὶ ἄργά νὰ γίνεταὶ τὸ καλὸ, πάλι τοῦ ἀξίζει νὰ χαιρετιέται, ἀφοῦ τόσο σπάνια γίνεταὶ.

ΔΗΜΟΣ ΝΗΣΙΩΤΗΣ

ΓΟΥΣΤΑΒΟΥ ΓΚΕΪΓΕΡΣΤΑΜ

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΜΙΚΡΟΥ ΑΔΕΡΦΟΥ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ : ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ

12.—

Ὡστόσο γνωρίσαμε δὴ τὶς πρώτες μέρες τῆς ἀνακούφισης καὶ τῆς γαλήνης μέσα στὸν πόνο. Μετανοιώσαμε χίλιες φορὲς πού κάμαμε τὸ ταξίδι καὶ σύραμε μαζί τὸν πόνο μας γιὰ νὰ τὸν δεῖξουμε στὸν ξένον κόσμο.

2

Στὸ νεκροταφεῖο εἶναι μιὰ μικρὴ πέτρα μὲ τὴν ἐπιγραφή «Ὁ μικρὸς μας Σδέν». Εἶναι στημένη στὸ μικρὸ ὕψωμα κάτω ἀπὸ μιὰ φλαμουριά, πού τὰ φύλλα τῆς εἶναι τώρα μαδημένα. Πλάι στὸν κορμὸ τῆς φλαμουριάς εἶναι ἓνα κάθισμα καὶ στὸ κάθισμα κάθεται μιὰ δλομόναχη, μαυροντυμένη γυναίκα μὲ μακρὸν πέπλο, ὅπως μιὰς χήρας. Κάθεται πολλή ὥρα ἐκεῖ καὶ κάτω ἀπὸ τὸ χινοπωριάτικο φῶς μιλεῖ μὲ κάποιον, πού δὲν τὸν βλέπει κανεὶς.

Λέει: τοῦ ἀμαξῆ, πού στέκει κοντὰ στὸ μνήμα, νὰ φύγη κι αὐτὴ σκύβει καὶ μαζεύει στὸ μαντίλι τῆς χῶμα ἀπὸ τὸν τάφο. Ἐπειτα βγάζει ἀπὸ μιὰ μικρὴ τσάντα ἓνα κομάτι μαῦρο μεταξωτὸ παννί, βελόνα, κλωστή καὶ ψαλλίδι. Κόβει τὸ παννί καὶ ράβει ἓνα μικρὸ σακκουλάκι. Τὸ γεμίζει χῶμα, κολλᾷ σ' αὐτὸ τὰ χεῖλη τῆς κ' ἔπειτα κλείνει μὲ ραφή τὸ σακκουλάκι. Τὴ ραφή τὴν κάνει τόσο σφιχτή, πού νὰ μὴν μπορῆ νὰ φύγη οὔτε σπειρὶ ἀπὸ τὸ χῶμα, καὶ στὶς ἀκρες στεριώνει ἓνα κορδόνι. Ἐπειτα μαζεύει πάλι τὰ πράματά τῆς καὶ κάθεται πολλή ὥρα ἐκεῖ μὲ τὸ μαῦρο φυλαχτὸ στὸ χέρι καὶ συλλογίζεται πὼς τώρα εἶναι ἀφιερωμένη σὲ κείνον πού κοιμᾶται στὸ μνήμα.

Ἐπειτα γονατίζει κάτω ἀπὸ τὰ φύλλα κλαδιὰ τῆς φλαμουριάς καὶ φιλεῖ τὴν πέτρα, ἥπου εἶναι γραμμένο τὸ νομα τοῦ ἀγαπημένου τῆς. Ἦσυχά κ' ἐπίσημα, σὰ νὰ ἔκανε κάποια ἱεραργία μπροστὰ σὲ πολλοὺς ἀνθρώπους, περνᾷ τὸ κορδόνι στὸ λαιμό, ἀνοίγει τὸ φόρεμά τῆς καὶ βάζει κοντὰ στὸ στήθος τῆς τὸ ἱερὸ χῶμα.

Ὅλην τὴν ὥρα τὸ πρόσωπό τῆς εἶναι σοβαρό, μὰ κ' εὐτυχισμένο καὶ φωτεινὸ καὶ πρὶ νὰ σηκωθῆ, φιλεῖ τὸ χῶμα κάτω ἀπὸ τὰ πόδια τῆς κ' ἔπειτα στέκει: καὶ ρίχνει μιὰ ματιὰ στὸ μνήμα. Ὀλάκερο δάσος ἀπὸ φυτὰ ἀνθεῖ σὲ γλάστρες γύρω στὸ μνήμα καὶ νωπὰ λουλούδια εἶναι ἀπάνω στὸ ὕψωμα. Κανένα ἄλλο μνήμα δὲν εἶναι τόσο ὠραῖο, τόσο περιποιημένο, τόσο πλούσια στολισμένο ἴσια ἴσια τώρα πού ὁ χινοπωριάτικος ἀνεμος συνταράζει τὰ δέντρα.

Γελά τότε ἀπὸ χαρὰ καὶ ξαναμιλεῖ σιγὰ καὶ γκαρδικὰ σὲ κάποιον, πού δὲν τὸν βλέπει κανεὶς. Ἐπειτα

πηγαίνει στὸ ἀμάξι, πού περιμένει στὴν πύλη τοῦ νεκροταφεῖου, καὶ γυρίζει μ' αὐτὸ στὸ σπίτι.

Μὰ ὅταν μπαίνῃ μέσα, ἔρχεται ἴσια σὲ μέ, βγάζει τὸ φυλαχτὸ καὶ μοῦ λέει τί ἔχει μέσα. Ἐπειτα μοῦ τὸ φέρνει ἐμπρὸς στὸ στόμα καὶ μὲ παρακαλεῖ νὰ τὸ φιλήσω. Τὸ κάνω γιὰ νὰ μὴν τῆς ταράξω τὴ χαρὰ καὶ μ' ἓνα εὐτυχισμένο χαμόγελο τὸ ξανακρύβει στὸ στήθος τῆς ἐνῶ λέει :

— Ἄν ἤξερες πόσο εἶμαι εὐτυχισμένη ὅταν εἶμαι ἔξω κοντὰ στὸ Σδέν, δὲ θὰ σὲ πείραζε πού πηγαίνω τόσο συχνά. Εἶμαι γιὰ πολλὰς μέρες ἦσυχη, ὅταν πηγαίνω σὲ κείνον.

Ἐπειτα φεύγει πάλι: καὶ μ' ἀφίνει μόνον. Κι ὅταν ὕστερ' ἀπὸ λίγες ὥρες σηκώνουμαι ἀπὸ τὴν ἐργασία μου καὶ πηγαίνω νὰ τὴ βρῶ, εἶναι μπροστὰ στὸ μικρὸ κομμὸ τοῦ Σδέν κ' ἔχει στὰ χέρια τῆς τὰ πράματα πού μιὰ φορὰ εἶτανε δικά του.

3

Ἔτσι γυρίζουν πάντα οἱ στοχασμοὶ τῆς σὲ κείνον πού εἶναι νεκρὸς καὶ δὲν ὑπάρχει τίποτε πού μπορεῖ νὰ τὴν ἐμποδίσῃ. Λέει πὼς θὰ πάη κοντὰ του γλήγορα καὶ τὸ λέει μ' ἓναν τόσο ἦσυχο, ἐμπιστευτικὸ, στοχαστικὸ τόνο, σὰ νὰ εἶτανε καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους τὸ φυσικότερο πράμα τοῦ κόσμου, ὅπως εἶναι γι' αὐτή.

Κάποτε προσθέτει :

— Ἦθελα μόνο νὰ ζοῦσα, ὅσο νὰ μεγαλώσουνε λιγάκι ἀκόμα τὰ παιδιὰ καὶ νὰ μὴ μὲ χρειάζονται: πιά.

Ἐπειτα παίρνει τὸ πρόσωπό τῆς μὴν ἀπελπισμένη, ἔκφραση, σὰ νὰ ἤξερε καλὰ πὼς αὐτὸς ὁ πόθος εἶναι κατιτὶ περισσότερο παρ' ὅτι μπορεῖ νὰ ἐλπίζῃ ἢ νὰ ποθῆ, καὶ τὸ μέτωπό τῆς κάνει μιὰ βραθεῖα δίπλα ἀνάμεσα στὰ μάτια, σὰ νὰ τῆς προξενούσαν πόνο οἱ στοχασμοὶ τῆς. Αἰστάνεται πὼς πρέπει νὰ διαλέξῃ ἀνάμεσα θανάτου καὶ ζωῆς, τουλάχιστο στοὺς πόθους τῆς καὶ δὲν τὸ μπορεῖ. Γι' αὐτὸ θέλει νὰ ζήσῃ ἓνα διάστημα γιὰ χάρη αὐτῶν πού ζοῦνε κ' ἔπειτα νὰ πεθάνῃ καὶ νὰ μείνῃ μὲ κείνον, πού αἰστάνεται πὼς τοῦ ἀνήκει. Γυρεύει ἓνα συμβιβασμὸ ἀναμεταξὺ τοῦ πόθου νὰ πεθάνῃ καὶ τῆς ἀνάγκης νὰ ζήσῃ καὶ σὰ νὰ τὰ φοβᾶται καὶ τὰ δύο, γιὰτι καὶ τὰ δύο παλεύουνε νὰ κυριαρχήσουν τὴν ψυχὴ τῆς καὶ τὰ δύο τὴν τυραννοῦν ἀτέλειωτα, καθένα μὲ τὸν τρόπο του.

— Θυμᾶσαι, λέει, πού σοῦ εἶπα πὼς δὲν πιστεύω νὰ ὑπάρχῃ ἄλλη ζωὴ ἔπειτ' ἀπὸ αὐτή; Ἐσὺ μ' ἔκαμες νὰ τὸ πιστεύω.

Τὸ πρόσωπό της σκοτεινιάζει· ἐνῶ τὸ λέει κ' ἡ φωνή της ἔχει ἕναν τόνο ὀργῆς ποῦ μὲ θλίβει.

Τὸ παρατηρεῖ καὶ γιὰ τὰ μ' ἐξιλύση πιάνει τὸ χέρι μου, ἐνῶ ἔακολουθεῖ :

— Τώρα πιστεύω πὼς ὑπάρχει καὶ τώρα γνωρίζω πὼς μπορεῖ κανεὶς νάρχιση νὰ ζῆ μιὰ τέτοια ζωὴ ἐδῶ στὴ γῆς. Χρειάζεται μόνο νὰ χάσῃ κάποιον, ποῦ μαζί του εἶναι τόσο σφιχτὰ δεμένος, ὥστε νὰ ἔχη τὸ συναίσθημα πὼς πῆρε καὶ τὴ δική του ψυχὴ μαζί. Σχεδὸν κάθε βράδι ἔρχεται καὶ μὲ βρίσκει ἔ Σβέν. Δὲν ἔρχεται ἔταν τὸ θέλω ἢ ἔταν τὸν παρακαλῶ νάρθη. Δὲν ἔρχεται ἔταν κλαίω, ἔταν τὸν λαχταρῶ καὶ τοῦ ἀπλώνω τὰ χέρια καὶ φωνάζω τὸνομά του. Ὅταν δὲν τὸν ὑπαφάζουμαι, τότε τὸν βλέπω καθισμένον κοντὰ μου. Κι ἔταν εἶμαι ἡσυχὴ τότε καὶ χροῦμένη, μοῦ χαμογελᾶ καὶ φαίνεται εὐτυχισμένος. Μὲ κοιτάζει, ἔπως μὲ κοίταζε ἔταν ζῶσε, καὶ πρὶν προφτάσω νὰ στοχαστῶ χάνεται πάλι. Ὅσο εἶμαι εὐτυχισμένη. Γιατὶ γνωρίζω πὼς εἶτανε κοντὰ μου. Ἐρχεται συχνὰ ἔταν ἐσὺ κοιμᾶσαι καὶ γὼ μένω ἀϋπνῆ. Κάποτε λέω νὰ σὲ ξυπνήσω. Μὰ δὲν τολμῶ. Γιατὶ φοβοῦμαι πὼς ἂν ξυπνήσῃς, θὰ χαθῆ. Καὶ τότε μπορεῖ νὰ μὴν πιστέψῃς ἐκεῖνο ποῦ βλέπω.

Μὲ κοίταζε ἔλην τὴν ὄρα φοβισμένη, σὰ νὰ νόμιζε πὼς θὰ τῆς ἀντιλογῆσω. Μὰ δὲν τὸ κάνω ποτέ. Δὲν τὸ γνωρίζω κιόλας ὁ ἴδιος τί πιστεύω.

Ἐχω πάθει τόσο φοβεροὺς κλονισμοὺς, ποῦ δὲν τολμῶ νὰ πῶ τί εἶναι πραγματικότητα καὶ τί φαινόμενο στὴν πείρα τῶν ἄλλων. Μήπως τὸ γνωρίζω τουλάχιστο μονάχα στὴ δική μου; Μήπως γνωρίζω πὼς εἶναι πραγματικότητα μονάχα ἐκεῖνο, ποῦ φτάνω μὲ τὸ λογικὸ μου; Εἶναι ἀποκλεισμένο νὰ ὑπάρχη μιὰ πραγματικότητα, ποῦ δὲν μπορεῖ νὰ τὴ φτάσῃ κανεὶς μόνο μὲ τὸ αἶσθημα ἢ, —γιατί ὄχι— καὶ μὲ τὴ φαντασία ἀκόμα; Μοῦ φαίνεται πὼς θὰ εἶτανε τὸ ἴδιο σὰ νὰ κολόβωνα τὸν ἑαυτὸ μου ἂν ταπεινῶνα τὸ αἶσθημά μου καὶ τὴ φαντασία μου τόσο, ὥστε νὰ πῶ πὼς ὑπάρχουνε μονάχα γιὰ νὰ εἶναι ὑποταγμένα στοῦ λογικό. Στὴ σκέψη μου μοῦ φαίνεται τὸ ἴδιο σὰ νὰ ἤθελα νὰ κάμω τὸ μάτι νάρνηθῆ τὸ σωματικὸ πόνο, γιατί δὲν τὸν βλέπει, ἢ τὸ αὐτὸ νὰ μὴν παραδεχτῆ τὸ αἶσθημα τῆς γεύσης, γιατί δὲν εἶναι δυνατό νὰ τὸ ἀκούσῃ. Κι ὅσο κι ἂν γνωρίζω καλὰ τὰ ἐπιχειρήματα, ποῦ μποροῦνε νάντιταχτοῦνε σ' ἕναν τέτοιον τρόπο σκέψῃς, μοῦ εἶναι ἀδύνατο νὰ τὰ δεχτῶ στὴν περίστασι αὐτῆ. Ὅστε πιστεύω, οὔτε δὲν πιστεύω. Μένω σὰ νὰ ποῦμε καρτερώντας μὲ ἀγωνία πὼς μιὰ μέρα θὰ μπορέσω νὰ φωτιστῶ γιὰ ἔ,τι δὲ γνωρίζω.

Καὶ μ' αὐτὸ βλασταίνει μέσα μου μιὰ σκέψη, ποῦ ρίξωσε τὴ στιγμὴ ποῦ γνώριζα πὼς θὰ πεθάνῃ τὸ παιδί μου. Ἐννοῶ πὼς ἔ,τι κι ἂν εἶναι αὐτό, πραγματικότητα εἶτε φαντασία, μιὰ μέρα θὰ μοῦ πάρῃ τὴ γυναίκα μου. Εἶναι τόσο στενὰ δεμένη μὲ τὴ ζωὴ μου, ποῦ δὲν μπορῶ νὰ κάμω χωρὶς αὐτῆ. Ἐνάντια στὴν εὐτυχία μου, ποῦ τὴν ἐνόμιζα μιὰ φερὰ τόσο δυνατῆ,

ὥστε νὰ κοιτάζω, σὰν ἀπὸ ψηλά, κάτω τὴν εὐτυχία τῶν ἄλλων, ὀρθώνεται μιὰ δύναμη, ποῦ εἶναι ἡ μοῖρα ὄλων ὄσοι ζοῦνε. Ὁ θάνατος στέκει μπροστὰ μου, ὅπως ἔστεκε μιὰ φορὰ μπροστὰ στοῦ Σβέν στὴν εἰκόνα, ποῦ ἤθελε νὰ τοῦ τὴ διήγουνται σὰν παραμῦθι. Τὸ κουδοῦνι σημαίνει καὶ κείνος, ποῦ πρέπει νὰ φύγῃ ἀποδῶ, ἀκούει τὸνομά του κι ἔποιος πάλι δὲν τὸ ἀκούει ὀφείλει νὰ μείνῃ. Ἡ διαφορὰ εἶναι μόνο πὼς ἐγὼ βλέπω τὸ θάνατο ἀπὸ μακριά, πολὺ πρὶν πλησίασι, γνωρίζω πὼς θὰ σημάνη τὸ κουδοῦνι καὶ πὼς ἐκεῖνη ποῦ θὰ καλέσῃ, θὰ φύγῃ μὲ χαρὰ.

Μὰ δὲ θέλω νὰ καταραστῶ ἀνεργὸς τὴ δύναμη τοῦ θανάτου. Μέσα μου μεγαλώνει ἕνας πόθος δυνατότερος παρότι τὸ συναιστάνουμαι. Εἶναι ὁ ἴδιος πόθος ποῦ ἔκαμε τὴ γυναίκα μου νὰ φωνάζῃ, ἄμα βεβαιώθηκε πὼς θὰ πεθάνῃ τὸ παιδί της : « Δὲν πρέπει νὰ πεθάνῃ. Τὸ ξέρω πὼς δὲ θὰ πεθάνῃ. » Μὲ τὸν ἴδιον τρόπο λέω τώρα καὶ γὼ στὸν ἑαυτὸ μου : « Δὲ θέλω νὰ τὴ χάσω. Πρέπει νὰ ζήσῃ στοῦ πείσμα ὄλων. » Δὲ βλέπω πὼς προσπαθῶ τὸ ἀδύνατο. Ἡ κρίσι, ποῦ ξύπνησε ἀμέσως τότε ἔταν εἶτανε γι' αὐτῆ, κοιμᾶται τώρα ποῦ εἶναι γιὰ μὲ τὸ ζήτημα. Θέλω νὰ πολεμήσω μὲ τὸ θάνατο γιὰ νὰ βαστάξω τὴν εὐτυχία της καὶ τὴ δική μου, ἔτσι ὅπως ἀνθοῦσε μιὰ φορὰ, ὄχι τότε ποῦ μᾶς χαμογελοῦσε ἡ ζωὴ, μὰ τουλάχιστο τότε ποῦ δοκιμάσαμε τὴν τιμωρία της κι ὡστόσο νομίζαμε πὼς μποροῦσε νὰ μᾶς χαμογελάσῃ. Ἦθελα νὰ κάμω τὸ καθετὶ γιὰ νὰ τὴν ξανακερδίσω. Σὰν τὸν Ὀρφέα ἤθελα νὰ κατεβῶ στὸν Ἄδη, νὰ τὴ βιάσω μὲ τὴν ἀγάπη μου νὰ ξαναγυρίσῃ, κι ἂν μὲ ἀκολουθοῦσε, δὲ θὰ ἔστρεβα βέβαια νὰ κοιτάξω πίσω τίς σκιές.

Αὐτὸ εὐχουμαι μέσα μου καὶ δὲν περιμένω γλήγορα τὴν ἀμοιβή. Ἀπεναντίας ἐτοιμάζουμαι γιὰ μιὰ μακρὴ, σκληρὴ δοκιμασία καὶ γνωρίζω ἀπὸ πρὶν πὼς τὸ πρῶτο, ποῦ πρέπει νὰ μάθω, εἶναι ἡ τέχνη νὰ προσημένω.

Ἐχω ὅμως τόση βεβαιότητα στὴν πίστη μου, ὥστε χαμογελῶ μέσα μου ἔταν τὴν ἀκούω νὰ μιλῇ γιὰ τὸ θάνατο. Μπορῶ νὰ τὴν ἀκούω νὰ λέῃ πὼς πῶθει νὰ φύγῃ καὶ μπορῶ νὰ αἰστάνουμαι τὸ χάδεμά της, ἄμα μὲ παρακαλεῖ νὰ τὴ συχωρέσω. Τότε ἀπολαβαίνω τὸ χάδεμα καὶ λησμονῶ τὰ λόγια της. Ἐχω μιὰ μεγάλῃ, ἀπέραντη βεβαιότητα πὼς ἡ νίκη εἶναι τελειωτικὰ δική μου κι ὄχι ἐκεῖνου, ποῦ κοιμᾶται στὴ γῆς. Τὸν παίρνω σύμμαχο στοὺς στοχασμοὺς μου, τῆς λέω μάλιστα ἀκολουθώντας τὴ σειρά τῶν δικῶν της στοχασμῶν, πὼς ἔχει ὑποχρέωση νὰ ζήσῃ, γιατί τὸ θέλει ὁ Σβέν, γιατί μοῦ τὸ ψιθύρισε ἐκεῖ ποῦ κοιμῶμουνα.

Μ' ἀκούει μὲ ξαφνισμένα, ἀστραφτερὰ μάτια κ' ἔπειτα ἀπὸ πολὺν καιρὸ—τόσο πολὺ ποῦ δὲν μπορῶ πᾶ νὰ θυμηθῶ τί εἶπα—μοῦ διηγίεται πὼς ὁ Σβέν κάθισε στοῦ κρεββάτι της, ντυμένος τὸ καινούριο ἄσπρο του φόρεμα μὲ τὴ γαλάζια καρδέλα, καὶ τῆς εἶπε :

— Μαμά, δὲν πρέπει νὰ κλαῖς τόσο πολὺ γιὰ μένα. Μὲ πονεῖ τὸ κεφάλι ἔταν κλαῖς. Ἄκολουθεῖ

GEORG BRANDES

ΓΙΑ ΤΟΝ ΙΨΕΝ ΚΑΙ ΤΗ ΖΩΗ ΤΟΥ

(HENRIK IBSEN INTIME)

Μετάφρ. Α. ΚΟΥΚΟΥΛΑ

11.—

XII

Ἄν ξεχωρίσουμε τὰ ἔργα πούχει γραμμένα στὰ νιάτα του καὶ τὰ ἔργα πού τὰ θέματά τους ἔχουνε τὴν πηγὴ τους στὴν παράδοση ἢ καὶ στὴν ἱστορία, καθὼς καὶ τ' ἄλλα του ἔργα ἀκόμα πούχουνε μιὰ πολεμικὴ, ἂν καὶ γραμμένα σὰν εἴταν ἀκόμα νέος, ὅπως ἡ *Κωμωδία τοῦ Ἐρωτα*, ὁ *Μπράντ*, ὁ *Περ Γκίντ*, ἢ *Ἐνωσις τῶν νέων*, θὰ δοῦμε πὼς ἡ φήμη τοῦ Ἰψεν στηρίζεται πάνω στὰ δώδεκα συχρονιστικὰ ἔργα πούγραψε στὴν ὀριμώτερη ἡλικία του.

Ἀπὸ τὰ δώδεκα τούτα δράματα τὰ ἔξη εἶναι κοινωνικὲς πολεμικὲς : τὰ *Στηρίγματα τῆς Κοινωνίας*, τὸ *Σπίτι τῆς Κούκλας*, οἱ *Βρυκόλακες*, ὁ *Ἐχθρὸς τοῦ Λαοῦ*, ἡ *Ἀγριόπαπια* καὶ ὁ *Ρόσμερσχολλμ*.

Τὰ ἔξη τελευταῖα πού δὲν εἶναι πολεμικὰ, εἶναι μιὰ καθάρια ψυχολογικὴ ἀνάλυση. Ἡ ὑπόθεσή τους μένει σκεδὸν ἀμετάβλητα ἢ ἴδια. Οἱ σκέσεις δηλαδὴ τοῦ ἀντρός καὶ τῆς γυναίκας.

Στὰ δράματα τούτα οἱ γυναῖκες κρατοῦνε μιὰ θέση πρώτης σειρᾶς. Τὴν κρατοῦν ἀκόμα καὶ σὰ δὲν εἶναι γυναίκα ἢ ἥρωῖδα, νὰ ποῦμε, τοῦ ἔργου. Ὀνομάζω : ἡ *Κερὰ τῆς Θάλασσας*, ἡ *Ἐδδα Γκάμπλερ*, ὁ *Οικοδόμος Σόλνες*, ὁ *Ἐϋολφ*, ὁ *Μπόρμαν* καὶ *Σὰν ξυπνήσουμε νεκροί* : — Εἶναι τὸ περισσότερο εὐγενεϊακὲς τραγωδίαι, ἢ τραγωδίαι ἀτομικὲς πού δὲν ἔχουν καμμιά σέση μὲ τὴν κοινωνία καὶ μὲ τὸ Κράτος.

Μ' αὐτὰ τὰ ἔργα ὁ Ἰψεν, ἔξω ἀπὸ τὴν δραματικὴν του ἰδιοφυΐαν, φανέρωσε πὼς εἶναι κ' ἓνας ἀπόστολος τοῦ πολιτισμοῦ, καθὼς καὶ συγγραφέας ἀσύγκριτος.

Γιὰ νὰ μπορέσουμε καθαρὰ νὰ νοιώσουμε τὴν σημαντικότητά του ἀπὸ τούτη τὴν ἄποψη, δὲν τὸ βρῖσκω καθόλου ἄσκοπο νὰ τονὲ συγκρίνουμε μὲ ἄλλους ἀπόστολους τοῦ πολιτισμοῦ στὴν ἐποχὴ μας. Ἐξω ἀπὸ τοῦτο ἢ πρωτοβουλία αὐτὴ ἀνήκει στὸν κόμη Προζόρ, γάλλο μεταφραστὴ καὶ σχολιαστὴ τοῦ Ἰψεν.

Τὸν ἴδιο χρόνον πού γενήθηκε ὁ Ἰψεν, γενήθησαν ἀκόμα καὶ δυὸ ἄλλοι μεγάλοι συγγραφεῖς. Ὁ Ταῖν στὴ Γαλλία καὶ ὁ Τολστόϊ στὴ Ρωσσία. Ὅσο μεγάλη κι' ἂν εἶναι ἡ ἀνομοιότητα ἀνάμεσα τῶν δυὸ τούτων ἀπὸ τὴν μιὰ μεριὰ καὶ ἀναμεσα τους μὲ τὸν Ἰψεν ἀπ' τὴν ἄλλη, ἔχουνε καὶ οἱ τρεῖς τους μολαταῦτα μερικὰ κοινὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα.

Παρόμοια μὲ τὸν Ἰψεν κι' ὁ Ταῖν εἶτανε στὴν ἀρχὴ πνέμα ἐπαναστατικόν. Μέσα στὰ σαράντα πρῶτα χρόνια τῆς ζωῆς του μπόρεσε νὰ πραγματοποιήσῃ μιὰν ἐπανάσταση στὴ διανοητικὴ ζωὴ τῆς Γαλλίας.

Μὰ γερνώντας, γενότουνε λίγο-λίγο. ὅ,τι κ.' ὁ Ἰψεν

εἶτανε σ' ὅλα τὰ χρόνια τῆς ὀριμότητός του. Ἐνα ἔχθρὸς ἀδιάλλαχτος δηλαδὴ τῆς ἐπανάστασης κείνης πού ἰσοπεδώνει, πού δημιουργεῖ τὴν ἰσότηταν χτυπώντας καὶ χαμηλώνοντας κάθε κορυφὴν. Ὁ Ἰψεν καὶ ὁ Ταῖν περιφρονοῦσαν τὸ μεγάλο ἀριθμὸν, ἀμνηστικῶς τῆς δημοκρατίας. Ἡ μάζα μάλιστα γιὰ τὸν Ἰψεν ἔχει πάντα ἀδίκον πάντα καὶ κατὰ κανόνα γενικό. Ὅσο γιὰ τὴν πολιτικὴν ὁ Ταῖν εἶτανε πῶς συντηρητικὸς ἀπὸ τὸν Ἰψεν. Τὸ ἰδανικόν του εἶτανε ἡ ἐγγλέζικη ἐκπαίδεψις, ἡ φύλαξις κάθε ἀξίας τῶν περασμένων καὶ πρὸ πάντων ἡ ἀνάπτυξις τῆς τοπικῆς αὐτονομίας. Ὁ Ἰψεν πάλι εἶχε καταλάβει πρὶν ἀπ' ὅλα πὼς πολὺ λίγο ἐνδιαφέρανε οἱ πολιτικὲς αἵρεσεις, εἴτε συνταγματικὲς κι' ἂν εἶτανε, εἴτε δημοκρατικὲς, εἴτε ὅποιες ἄλλες.

Ἦξερε πὼς οἱ ἀλλαγὲς δὲ γίνονται παρὰ μόνον σὰν ἀλλάζουν οἱ ἴδιοι οἱ ἄνθρωποι. Καὶ τούτῃ ἀκριβῶς εἶναι ἡ ἀντίληψις πούχει κάθε ὑγιῆς ριζοσπάστης. Ἐνας σοσιαλιστὴς μπορεῖ βέβαια νὰ νάει πῶς ἐγώ εἶμαι ἀπὸ ἓναν ἀτομιστὴν. Ἐνας συντηρητικὸς πάλι μπορεῖ νὰ κάνει μιὰ πράξιν πῶς καταστρεφτικὴν στὴν κοινωνίαν ἀπὸ ἓναν ριζοσπάστην. Ἡ ἐτικέττα τῆς μωτιλίας δὲν εἶναι κείνο πού ἐνδιαφέρει. Ἐνδιαφέρει τὸ κρασί πούχει μέσα. Ἡ αἵρεσις πού προσβένεται δὲν εἶναι τὸ κρασί, μὰ ἡ ἐτικέττα μοναχά. — Κι' ὅμως θ' ἄχε κανένας ἀδίκον νομίζοντας πὼς ὁ Ἰψεν καὶ στὴν πολιτικὴν ἀκόμα εἶναι σκεπτικιστὴς. Ὁ Ταῖν εἶτανε σκεπτικιστὴς, ἐνῶ ὁ Ἰψεν εἶτανε πολεμιστὴς.

Ὁ Τολστόϊ πού μ' ὅλη τὴ δύναμιν τῆς ψυχῆς του εἶναι μιὰ μέτρια διάνοια, παραγνώριζε τὸν Ταῖν καὶ περιφρονοῦσε τὸν Ἰψεν γι' ἀκατανόητον. Μολοντούτο εἶναι κι' αὐτὸς, ὅμοια μὲ τὸν Ἰψεν, ἓνας δρεπανιστὴς καὶ καθαιρέτης τῶν κοινωνικῶν προλήψεων καὶ ὅμοια μὲ τὸν Ἰψεν, ὁ ἀπόστολος μιᾶς νέας κοινωνικῆς ὀργάνωσης πού νάει ἔξω ἀπὸ τὸ Κράτος.

Κ' οἱ δυὸ τους ἔχουνε μιὰ τάση ἀναρχισμοῦ στὴν πολεμικὴν τους ἐναντία τοῦ Κράτους. Ἐνῶ ὅμως στὸν Ἰψεν ἡ πολεμικὴ αὐτὴ συνταιριάζεται μὲ μιὰ κλίση ἀριστοκρατικὴν, στὸν Τολστόϊ ἀντίθετα, ἀνακατεύεται μὲ τὴν πίστη τῆς ἰσότητος. Ὁ Τολστόϊ κηρύττει τὴν εὐαγγελικὴν ἀγάπην. Ὁ Ἰψεν φέρνει τὴν ἐντολὴν γιὰ τὴν ἐντατικότηταν τῆς ζωῆς τοῦ ἀτόμου.

Αὐτὸς εἶναι ἓνας πρωτότυπος χαραχτήρας πού ὁ Ἰψεν μοιράζεται μὲ τὸ Ρενάν, μεγαλύτερό του λίγα χρόνια. Δὲ θὰ τὸν εἶχε διαβάσει, χωρὶς ἀμφιβολία, ὅπως δὲν εἶχε διαβάσει καθόλου καὶ τὸν Ταῖν.

Ὅταν ὁ Ἰψεν λέει : «Κείνο πού κἀνω εἶναι νὰ προβάλλω ζητήματα· ὁ περιορισμὸς μου δὲν εἶναι καθόλου ν' ἀπαντῶ», εἶναι σὰ νὰ κάνει τὴν ἐχτίμησιν τοῦ ἴδιου τοῦ ἑαυτοῦ του, πρᾶμα πού ἐξηγεῖται πολὺ καλὰ σὰν πρόκειται γιὰ ἓνα βαθὺ παρατηρητὴν πού κατέχεται ἀπὸ τὴν ἀμφιβολίαν, καθὼς κι' ὁ Ρενάν. Κ' οἱ δυὸ τους ξυπνοῦν τίς ζωτικὰς δυνάμεις μ' ἓνα σπάνιον τρόπο. Ὁ Ρενάν γητεύοντας κι' ὁ Ἰψεν φοβίζοντας.

Ὁ κόμης Προζόρ ἔφερε σὸ φῶς τὴν μεγάλην συγγέ-

νια που έχουν οι ιδέες του Ίψεν μέσα στο **Μπράντ** με τις ιδέες που διατυπώνει ο Ρενάν μέσα σ' ένα από τα πρώτα του έργα, το **Μέλλον της 'Επιστήμης**. Όταν ο Ρενάν μέσα στο έργο του αυτό θέλει τον άνθρωπο έναν κι' άτοψιο, σά λέει πώς ο σκοπός του ανθρώπου δεν είναι καθόλου να ξέρει, να αιστάνεται ή να γυμνάξει τη φαντασία του, μα νάσαι άνθρωπος μ' άλλη τα σημασία της λέξης, θαρρώ πώς εκφράζει τη σκέψη που εκφράζει κι' ο Ίψεν μέσα στο **Μπράντ**. (*)

(Ακολουθεί)

(*) Ο κόμης Προξόρ προλογίζοντας τη μετάφραση ποιήσε του Μπράντ, θέλει να συγκρίνει τον ιψενίο τούτον ήρωα, που είναι για το δημιουργό του ο,τι κι' ο Ύπεράνθρωπος για το Νίτσε, με τον τέλειον άνθρωπο του Ρενάν, που έχει, πραγματικά, πολλές ομοιότητες μαζί του. Στο «Μέλλον της 'Επιστήμης» του ο Ρενάν λέει: «Ο τέλειος άνθρωπος θάσαι κείνος που θάσαι μαζί ποιητής, φιλόσοφος, σοφός, άνθρωπος μ' αρετές και τούτο όχι κατά διαλείμματα και σε στιγμές διάφορες (τότε μονάχα μέτρια θά μπορούσε νάσαι) μ' από μια βαθειά γνώση και πάνα στην κάθε στιγμή της ζωής του... κείνος με μια λέξη που μέσα του όλα τα στοιχεία της ανθρωπότητας θά ενωνόντουσαι, καθώς στην ανθρωπότητα την ίδια...»

Σ. του Μ.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Αγαπητέ Νουμά,

«Ο αδερφός μου ο Γιάννης» σε παρακαλεί να ρωτήσης το Γράκχο, αν νομίζει πώς στην Κίνα συμβαίνουν τα έσα συζητούμε και γι' αυτό το λόγο του ζητάει κρύο αίμα, σά να μὴν τὸν ἐδιαφέρουν αυτά παρά μόνο ως ιστορικό και ως φιλόσοφο.

Και στο Gonfalonier σε παρακαλεί να πῆς πώς έλαβε τα χαιρετίσματά του και το παραδέχεται κι' αυτός πώς από δυο Ρωμιούς η και οι δυο είναι λαφριοί και πολύ έξυπνοι, πετο έξυπνοι κι' από τὸν Simplicissimus, η τέλος πάντων ο ένας από τὸς δυο. Κι' άλλη φορά, λέει, δὲ θά γράφω—μα εὔτε κ' έγγραφε—«τῆ μεραρχία που θά στείλουμε», παρά «τῆ μεραρχία που θά πάμε». Και υπόσχεται, εταν λάβῃ ἀνάγκη, να χρησιμοποιήση τὴν πολύτιμη προσωπική πείρα του Gonfalonier για τις σόδες και τις λεμονάδες.

Σε χαιρετώ

ὁ Déchire - gonfalon

—Ο Έλληνοστῆς κ. E. Clément δημοσιεύει στην «'Επιθεώρηση τῶν Έλλ. σπουδῶν» κριτική για τὴν «Πολιτεία Μοναξία» του Κωστή Παλαμά. Ο κ. Clément ἀναλύοντας σοφά τὸ έργο του ποιητῆ φτάνει στο συμπέρασμα πὸς ὁ Παλαμάς είναι σήμερα ὁ μεγαλύτερος ποιητῆς τῆς Εὐρώπης.

ΠΑΝΩ ΣΤΑ ΚΥΜΑΤΑ

Μιά βαρκούλα στο πέλαγο
Περίχαρα τραβούσε,
Και σειόταν και λυγιότανε
Και μόνη της μιλούσε :

«Γώ 'μαι ὁ Ρήγας τῆς θάλασσας
Με δύναμη και γνώση,
Πούχω ἀγέρα και πέλαγο
Και κύματα σκλαβώσει.» —

Έτσι μονάχο μίλησε
Τὸ ἀνάλαφρο βαρκάκι
Και περήφανο ἀρμένιζε
Με μαλακὸ ἀγεράκι.

Κι' ὁ Ποσειδάνας πὸν ἄκουσεν
Έτσι πλατιά γελάει,
Πὸν σαλαγάει τὸ πέλαγο
Κι' ἡ βαρκούλα πηδάει.

K. ΚΑΡΘΑΙΟΣ

ΟΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

—Ο μεγαλύτερος σήμερα κοιματάρχης του Βενιζέλου είναι ἡ Κυβέρνηση. Μεταχειρίζεται κάθε μέσο για να τὸν κάνει ἀγαθητότερο στο λαό. Έξὸν ἀπὸ τὰ περίφημα **Ανακοινωθέντα**, διοργάνωσε και στρατιωτική ἐκστρατεία στον Πειραιά τὴν περασμένη Δευτέρα για νὰν τὸν ἐμποδίσει τὴν ὑποδοχή. Τί ἄλλη καλύτερη προεκλογική ὑποστήριξη μπορούσε νὰν τὸν κάνει ;

—Οι σύμμαχοι πίψανε να μπομπαρδίσουν τὰ Δαρδανέλια— και ξέρετε γιατί ; Καρτερούνε να κάνουμε πρώτα ε-μεις τις ἐκλογές μας, να κανονίσουμε τὰ ἐσωτερικά μας ζητήματα, και ὕστερα να ξαναρχινήσουν. Πολλὸ σοφὸ τὸ μέτρο τους, και δίχως ἄλλο, θὰν τὸ ἐπιδοκιμάζει και ἡ Κυβέρνησή μας.

—Η Βιβλιοθήκη Φέξη ἔβγαλε τὸν E. Βενιζέλο του κ. Κόσια Καροφύλα, με πρόλογο του Ρουμάνου πολιτικοῦ Τάκε Γιανέσκο. Τὸ βιβλίο πουλιέται 3.50 δραχμές.

—Στο πρώτο φυλλάδιο του καινούριου περιοδικῶ «Κριτική και ποίηση» που κυκλοφόρησε τούτη τῆ βδομάδα, δημοσιεύει ἕνα **ἔσοαι** (γιατί πρέπει, λέει, να καθιερωθεῖ ἡ ξένη αὐτῆ λέξη ἀντὶ τῆς δικῆς μας, τῆς ἀμαραχτηρίστης, **δοκίμιο**) ὁ κ. Σπύρος Ἀλιμπέρτης για τὸ Ροῖδη κ' ἕνα ἄρθρο πολιτικὸ για τὸ Βενιζέλο, μιὰ μελέτη κριτική ὁ κ. Γιάννης Ἀποστολάκης για τὸν Καράιλ, κ' ἕνα δῆγμα, μεταφρασμένο ἀπὸ τὰ Γαλλικά, ὁ Τροεβέρος. Τὸ πολιτικὸ, σωστότερα κριτικὸ, ἄρθρο του Ἀλιμπέρτη θέλαμε ναν τὸ τυπώσουμε και μεῖς σε τούτο τὸ φύλλο, μα δυστυχῶς δὲ μὰς περισσεύει τόπος.

—Ίσως στο ἐρχόμενο φύλλο, ἡ μὰς τὴν ἔχει δώσει ὡς τότε, τυπώσουμε τὴν κριτική του Κωστή Παλαμά για τὰ «Φωτερά σκοτάδια» του Δροσίνης.

➤ ΤΟ ΠΕΡΑΜΑ ➤

Τὸ μικρό, κίτρινοβαμμένο λεωφορεῖο μὲ τὰ σκελετώδικα, πληγιασμένα ἄλογά του τρέχει τρικλίζοντας, ἐνῶ οἱ ρόδες του χώνονται βαθειά μέσα στὴν ψιλοκοσκινισμένη σκόνη τοῦ δρόμου, σκίζει τὸν ἄσπρο κάμπο μὲ τὶς λίγες πρασινάδες πού τὸν πυρπυρίζει ὁ ἥλιος καὶ φτάνει στὸ πέραμα. Ἔχουμε ἀνάγκη νὰ πάρουμε τὸ λουτρό μας πρῶτ' ἄλλ' ἄλλ' καὶ νὰ ξαναγυρίσουμε ὁ καθένας στὴ δουλειά του. Ἔτσι μᾶς δίνεται κάθε πρῶτ' ἡ εὐκαιρία νὰ γνωρίσουμε τὸ γέρο Κουτουζῶφ ὅπως τὸνε παρανομιζοῦνε. Ἡ δουλειά του τώρα εἶναι νὰ τραβάη μ' ἓναν ἄλλον τὸ πέραμα στὴν ἀντικρουή ὄχτη τοῦ καναλιῦ, πού σέρνεται ἀργά πάνω στὸ νερὸ μ' ἓνα ξερὸ μονότονο τρίξιμο πού κάνει ἡ χοντρή ἀλυσίδα πάνω στὴ ρόδα. Μιὰ φορὰ εἶτανε στὸ στρατὸ καὶ τόνειρό του εἶτανε νὰ γίνῃ στρατιωτικός. Μὰ τὸν ἔφαγε ἡ ὀρθογραφία. Μάλιστα. Ἡ ὀρθογραφία. Σὰν ἔδινε ἐξέταση γιὰ τὸ βαθμὸ τοῦ δεκανέα τοῦ ὑπαγορέφανε νὰ γράψῃ τὴ λέξη **γυλιός** καὶ αὐτὸς πούξερε πὼς γράφεται ἡ λέξη, κείνη τὴ στιγμή τὰ μπερδεψε, σκοτίστηκε καὶ ἔγραψε **γυλιός** ἀντὶ **γυλιός**. Αὐτὸ ἔφασε γιὰ νὰ τὸν ἀπορρίψουνε. Τίτε καὶ αὐτὸς θυύωσε, παρατήθηκε ἀπὸ τὸ στρατιωτικό. Ἄλλοιῶς μπορούσε νὰναι τώρα καὶ αὐτὸς ἓνας κοτζᾶμ συνταγματάρχης πού νὰ τὸνέ τρέμῃ ἡ γῆς. Ἄς εἶναι. Αὐτὰ πάνε. Τώρα ὁ γέρο Κουτουζῶφ τραβάει τὸ πέραμα καὶ εἶναι φχαριστημένος μὲ τὶς ἐξήντα δραχμὲς πού τοῦ δίνουνε τὸ μῆνα γιὰ νὰ κινή τὸ ἄλλο, ο. Τοῦ βγαίνει βέβαια ἡ ψυχὴ μέσα στὸν ἥλιο καὶ στὸ κρύο — καὶ τὸ κανάλι βγάζει τὸ χειμῶνα — τὰ νεύρα τοῦ λαιμοῦ του πάνε κάποτε νὰ σπᾶσουνε ἀπὸ τὸ πολὺ τέντωμα σὰν εἶναι παραφορτωμένο τὸ πέραμα, μὰ εἶναι φχαριστημένος γιατί νοιώθει πὼς σὲ αὐτὴ τὴν ἡλικία δὲν θὰ μπορούσε εὐκολα νὰβρῆ ἄλλη δουλειά. Τώρα ζῆ τὴ γυναῖκα του πούναι πιασμένη ἀπὸ ρεματισμούς. Ἔχει καὶ ἓνα γιὸ στὴν Ἀμερικὴ μὰ δὲ βλέπει τίποτα καὶ τῶχει καῦμό.

— Καλιμέρα Κουτουζῶφ τοῦ φωνάζαμε ἀπὸ μακρὰ πρὶ νὰ μποῦμε ἀκόμα στὸ πέραμα καὶ κείνος μᾶς ἀποζενότανε πάντοτε μ' ἓνα ἀστεῖο πού συνώδευε τὸ αἰῶνιο γέλιο του.

Μιὰ μέρα κάποιος τοῦ εἶπε.

— Ἔρεῖς γέρο Κουτουζῶφ. Κάποιος πρότεινε στὴν ἐταιρεία νὰ τραβᾷ τὸ πέραμα μὲ ἠλεχτρισμό. Νά. Θὰ βάλῃ μιὰ μηχανὴ στὴν ἄκρη, θὰ πατάς ἓνα κουμπὶ καὶ τὸ πέραμα γιὰ ἓνα λεπτὸ θὰ πετάγεται ἀντίκρου. Ἔτσι θὰ γλυττώσουμε καὶ μεῖς ἀπὸ αὐτὸ τὸ μαρτύριο.

Ὁ γέρο Κουτουζῶφ ἄνοιξε τὰ μάτια του καὶ τὸνέ κίταξε βαθειά. Ἀπὸ τὴν ἡμέρα αὐτὴ δὲν τὸν ξαναείδαμε πιά χαρούμενο, γελαστό. Τοῦφυγε τὸ γέλιο, ἔχευσε τὰστεῖα του καὶ σὰν τὸνέ πειράζαμε ἀπόμενε σιωπηλός, ἢ μᾶς ἀπαντοῦσε μὲ μιὰ ξερὴ φράση. Φυσικά δὲν μπορούσαμε νὰ ξέρομε τὴν αἰτία τῆς μεταβολῆς οὔτε καὶ ὁ καιρὸς μᾶς περιέμενε νὰ πιάσουμε μα-

κρὰ κουβέντα μαζί του μὰ αὐτὸς εἶχε λόγους νάνη-συχῆ. Ἡ κουβέντα κείνη τὸνέ τάραξε, τούκοψε τὸ κέφι. «Μὰ τί τοὺς ἤρθε νὰ σκεφτοῦνε τέτοιο πράμα; Γιατί; Καλὰ δὲ γίνεται ἡ δουλειά τόσα χρόνια; Κι ἂν ἀργῆ λιγάκι νὰ φτάσῃ τὸ πέραμα ἀντίκρου, τί, χάθηκε ὁ κόσμος; Κ' ἔπειτα πὼς δὲν τὸνέ συλλογίζονται καὶ αὐτὸν; Τί θὰ γίνῃ ἡ γριά του πού δὲν μπορεῖ νὰ κουνηθῆ; Τί θὰ γίνῃ αὐτός; τώρα στὰ γεράματα, εἶναι καιρὸς νὰ ζητᾷ ἄλλη δουλειά; Καὶ τί δουλειά; Γιὰ ποιά δουλειά μπορεῖ νὰναι ἱκανὸς σὲ αὐτὴ τὴν ἡλικία; Νὰ πού καὶ ὁ γιὸς του στὴν Ἀμερικὴ τὸν ἔχασε. Ἔξη μῆνες ἔχει νὰ δῆ γράμμα του.»

Γι' αὐτὸ πάντα ρωτᾷ κάθε ἐπιβάτῃ ἀνήσυχος.

— Τί ξέρεις; Θὰ γίνῃ ὁ ἠλεχτρισμός;

Καὶ κείνοι πού νοιώθουνε τώρα τὴν ἀδυναμία του ἀγαπᾶνε νὰ τὸν πειράζουνε.

— Πὼς δὲ θὰ γίνῃ; Γιατί νὰ μὴ γίνῃ; Ἡ ἐταιρεία λεφτὰ ἔχει. Ἔτσι θὰ βροῦμε καὶ μεῖς τὴν ἡσυχία μας πού βασανίζομαστε μὲ τούτῃ τὴ χελώνα, καὶ σὺ θὰ ἡσυχιάσῃς. Καιρὸς εἶναι νὰ ἡσυχιάσῃς.

Κείνος ξαφνίζεται.

— Γιατί νὰ ἡσυχιάσω; Θαρρεῖς πὼς μὲ κουράζει ἔμενα ἡ δουλειά;

Σκέπτεται λίγο καὶ λέει μονολογώντας:

— Μὰ τί τοὺς ἤρθε πάλε; Δὲν τὰφήνουνε τὰ πράματα ὅπως εἶτανε χρόνια.

Κάποτε ρώτησε ἓνανε.

— Δὲ μοῦ λές; τί εἶναι αὐτὸς ὁ ἠλεχτρισμός;

Ὁ ἠλεχτρισμός τώρα στὴ φαντασία τοῦφάνταζε σὰν ἓνα θεοῖο, σὰν ἓνας μεγάλος ὀχτρός πούξρεται νὰ πάρῃ τὸ ψωμὶ τοῦ φτωχοῦ ἀπὸ τὸ στόμα του.

Κάποιος ἀνάλαβε νὰ τοῦ ἐξηγήσῃ τὸ πράμα μὰ ὁ γέρο Κουτουζῶφ δὲν τὰ πολυκατάλαβε. Τί θὰ πῆ ρεῦμα; Αὐτὸς ἤξερε μόνο τὸ ρεῖμα τοῦ καναλιῦ πού κάποτε σὰν εἶτανε πολὺ φορτωστό, τοὺς ἔκοβε τὴν ἀλυσίδα καὶ τοὺς ἔπαιρνε τὸ πέραμα.

— Δὲν ξέρονε τί νὰ βροῦνε οἱ σκαλλόφραγκοι γιὰ νὰ βγάλουνε παράδες, εἶπε στὰ τελευταῖα σὲ τόνο ἀποφθεγματικό, ἀφοῦ ἀπελπίστηκε πὼς μπορούσε νὰ καταλάβῃ.

Στὴν ἀρχὴ δὲν εἶπε τίποτα τῆς γυναῖκας του γιὰ νὰ μὴ τὴν πικράνῃ στὴν κατάσταση πού βρισκότανε. Μὰ δὲν μπόρεσε νὰ τὸ βαστήξῃ μυστικό. Ἡ καρδιά του φούσκωνε καὶ ἤθελε κάπου νὰ τὸ πῆ γιὰ νὰ ξεσκάσῃ.

— Καὶ μεῖς τί θὰ γίνουμε; ἀποκρίθηκε ἡ γριά σὰν ἄκουσε ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ γέρον της ὅλη τὴν ἱστορία. Μᾶς ρωτήσανε ἐμᾶς ἂν ἔχουμε νὰ φᾶμε;

Ἡ γριά νόμιζε τὸ ἐπιχειρημᾶ της ἀκαταμάχητο.

— Καὶ τί ἀνάγκη ἔχουνε νὰ μᾶς ρωτήσουνε; Μπᾶς καὶ θαρρεῖς πὼς μᾶς λογαριάζουνε ἂν ὑπάρχουμε; Καφερὴ γρηὰ πὼς φαίνεσαι πὼς δὲν ἔμαδες ἀκόμα τὸν κόσμο.

Κείνη ἀναστενάξε βαθειὰ καὶ ἔτριψε τὸ γόνατό της πού τὴν πονοῦσε.

— Ἐρημο, πάψε πιά. Θὰ μὲ φᾶς, εἶπε κουβεντιά-
ζοντας μὲ τὸ γόνατό της.

Μιά ἐλπίδα εἶχε τώρα. Μπᾶς καὶ τὸν κοροϊδεύανε, μπᾶς καὶ τοῦ λέγανε ψέμματα. Μὰ μιὰ μέρα τὸ γραφε κ' ἦ φημερίδα. Αὐτὸς δὲν καλόβλεπε νὰ διαβάσῃ, δὲν τὰ καλοκαταλάβαινε κιόλας κ' ἔβαλε ἕναν ἄλλον νὰ τοῦ διαβάσῃ. Σὰν τέλειωσε τὸ διάβασμα ὁ γέρο Κουτουζῶφ ἀναστένανε.

— Ἄχ, ἔτσι εἶναι, ὅπως τὰ λένε. Ἐτοιμάσου λοιπὸν γέρω Κουτουζῶφ νὰ πεθάνῃς, εἶπε σὲ μελαχολικὸ τὸνο κουνώντας τὸ κεφάλι του.

Ἡ ζωὴ του χρόνια τώρα εἶτανε δεμένη μὲ τὸ πέραμα. Σκληρὴ δουλειά, μὰ τὴν εἶχε συνηθίσει, τὴν εἶχε ἀγαπήσει κ' ἔλιζε νὰ πεθάνῃ πάνω σ' αὐτὴ τὴ δουλειά καὶ νὰ τὸν θάψῃ ἡ ἑταιρεία μὲ ἔξοδά της ὅπως εἶχε κάνει καὶ γιὰ τὸν προκάτοχό του. Μὰ στάσου καὶ νὰ δῆς. Ἡλεκτρισμός σου λέει ὁ ἄλλος. Ρεῦμα. Ἄχ, αὐτὸ τὸ ἀναθεματισμένο ρεῦμα! Πατᾶς λέει ἕνα κουμπὶ κ' ἡ δουλειά σου εἶναι τελειωμένη. Μυστήριον. Μόνον πὸν πρέπει νὰ φοβήσουμε μεῖς πρῶτα γιὰ νὰ δουλέψῃ αὐτὸ τὸ κουμπὶ.

Γιορτάζει τὸ ἐκκλησιδάκι τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνα πούναι στὴν ἀντικρυνὴ ὄχτη, πάνω σ' ἕνα μικρὸ ὑψωματάκι, μὲ μιὰ μικρὴ καμπανίτσα κρεμασμένη σ' ἕνα δέντρο πὸν ὀρθώνεται σὰ φύλακας μπροστὰ στὴν πόρτα τῆς ἐκκλησιάς. Τὸ μικρὸ ἐκκλησιδάκι στολισμένο μὲ σμύρτα, μὲ κάμποσες σημαίτισες πὸν κυματίζουνε πρόσχαρα στὸν ἀέρα, προσκαλεῖ τοὺς χριστιανούς στὴ γιορτῆ του. Τὸ καμπανάκι ὄλο καὶ σημαίνει κὶ ὁ μονότονος ἦχος του ἀπλώνεται γύρω στὴν ἔρημιά τοῦ γυμνοῦ κάμπου πὸν τὸν καίει ὁ ἥλιος. Ἐλάτε, ἐλάτε. Κ' οἱ προσκυνητᾶδες ἔρχονται ἀπὸ τὴν πόλη μὲ λαμπάδες στὰ χέρια γιὰ νὰ προσκυνήσουνε καὶ τὸ πέραμα δὲν προφταίνει νὰ μεταφέρῃ τόσο πλῆθος. Ὁ γέρο Κουτουζῶφ στεφτικός, ἀμίλητος τραβάει τὴν ἀλυσίδα καὶ συλλογιέται πὼς εἶναι ἡ τελευταία χρονιά πὸν κάνει αὐτὴ τὴ δουλειά. Ποῦ ἄλλοτε. Μὲ τί κέφι δούλευε αὐτὴ τὴν ἡμέρα;... Μὰ εἶναι κόσμος, πλῆθος καὶ πρέπει νὰ περιμένουνε ὅσο νὰ ρθῇ ἡ ἀράδα τους· γιατί δὲν μπορεῖ νὰ τοὺς χωρέσῃ τὸ πέραμα. Οἱ πιὸ ἀνυπόμονοι μουμουρίζουνε γιατί ἀναγκάζονται νὰ περιμένουνε κ' ἐπιμένουνε νὰ πηδήσουνε στὸ πέραμα καὶ νὰ στριμωγοῦνε ἀνάμεσα στὶς σοῦστες καὶ στὰ κάρρα.

— Βρὲ παιδιὰ θὰ πάθουμε τίποτα. Νά, προχτές πνίγηκε ἕνα μουλάρι, λέει κάποιος.

Μὰ ποιὸς ἀκούει.

— Δὲν ἀφίνει ὁ ἅγιος, ἀπαντᾷ ἄλλος.

Σὰ φτάνουνε καὶ βλέπουνε πὼς τὸ πέραμα βρισκεται στὴν ἀπέναντι ὄχτη, ἀρχίζουνε τὶς μουμουῦρες, βρίζουνε, βλαστημᾶνε τὴν ἑταιρεία.

— Καρτέρα τώρα νὰ γυρίσῃ νὰ μᾶς πάρῃ. Καὶ πὼς πάσι τὸ ἀναθεματισμένο. Σωστὴ χελώνα. Λὲς καὶ πάσαι ἀπὸ ποδάγρα.

— Μὰ τί νὰ σοῦ κάνει κὶ ὁ γέρο Κουτουζῶφ· γέρος ἄνθρωπος, δὲν μπορεῖ νὰ τραβήξῃ μὲ δύναμη.

Ἁ γέρος ἀγριεύει.

— Λέτε; ὅπως τραβάω ἐγὼ δὲν τραβάει κανένας.

Ἁπόκαμε πιά. Δὲ βαστάει. Ὁ ἴδρωτας τρέχει ποτάμι ἀπὸ τὸ κούτελό του, οἱ ἀμασκάλες του στάζουνε, οἱ κόρδες τοῦ λαιμοῦ του θὰ σπάσουνε.

... Περασμένα μεσάνυχτα ξαναγύρισε κὶ ὁ τελευταῖος προσκυνητῆς. Τέλειωσε πιά. Τώρα μποροῦσε κὶ αὐτὸς νὰ ἡσυχάσῃ. Τὰ μάτια του κλείνουνε ἀπὸ τὴν κούραση, τὰ βλέφαρά του πέφτουνε βαριά, τὰ πόδια του μέσα στὸ πάνινο βρακί του τρέμουνε.

— Αἱ, πᾶμε καὶ μεῖς τώρα νὰ ἡσυχάσουμε; τοῦ λέει ὁ σύντροφός του.

— Πάγαινε σύ. Ἐγὼ θὰ μείνω ἀκόμη, ἀποκρίνεται.

Ἐχει τὸ σκοπὸ του. Κάτι συλλογίστηκε πὸν ἄστραψε σὰν ἀστραπὴ μέσα στὸ μυαλό του.

Παίρνει κὶ αὐτὸς τώρα τὸ δρόμο γιὰ τὸν ἅγιο Σπυρίδωνα. Εἶναι μιὰ ἀνηφοριὰ πὸν τὴν ἀνεβαίνει λαχανιάζοντας. ... Ψυχὴ μέσα στὴν ἐκκλησιά. Τὰ κερὰ λυωμένα, τὰ πρόσωπα τῶν ἁγίων ἀχνὰ ἀπὸ τὴ ζέστα τῶν κερῶν τὸν κοιτάζουνε κουρασμένα, θλιμμένα.

— Ἡρθες καὶ λόγου σου; τοῦ φωνάζει ὁ καντηλανάφτης ἔτοιμος νὰ πιάσῃ τὸ σκούπισμα μὲ μιὰ σκούπα στὸ χέρι.

— Ἡρθα καὶ γὼ νὰ προσκυνήσω, ἀποκρίνεται κείνος ζυγόνοντας στὸ παγκάρι ὅπου εἶτανε ἀπλωμένα τὰ κερὰ.

Ἁ καντηλανάφτης μὲ τὴ σκούπα στὴν ἀμασκάλη κόβει τὸ σκούπισμα. καὶ μπαίνει στὸ παγκάρι γιὰ νὰ τοῦ δώσῃ τὸ κερὶ πὸν ζητοῦσε. Διαλέγει ἕνα λιγνούτσικο σὰν φιλό μακαρόνι καὶ τοῦ τὸ προσφέρει. Κείνος ρήχνει στὸ δίσκο ἕνα ἀσημένιο διφραγὸ ἀποφασιστικά, μὲ κάποια ἐπισημότητα, σὰ νὰ τὸχε καλὰ μελετήσῃ ἀπὸ πρῶτῃτερα.

Ἁ καντηλανάφτης τὸν κοιτᾷε στὰ μάτια. Ὑστερα μαζεύει μέσα ἀπὸ τὸ δίσκο ἕνα σωρὸ πενταροδεκάρες καὶ τοῦ βάζει στὸ χέρι μιὰ κ' ἐνενηνταπέντε.

— Γιατί μοῦ τὰ δίνεις αὐτά; ρωτᾷε ὁ γέρο Κουτουζῶφ.

— Τὰ ρέστα.

— Κάνεις λάθος· θέλω ἕνα κερὶ δυὸ δραχμῶν.

— Δυὸ δραχμῶν; ξαναρωτᾷε κείνος ἐκπληχτος.

— Καὶ βέβαια. Τὸχω τάμα.

Παίρνει τὴ λαμπάδα πὸν σκορπάει μιὰ ξυνόγκυκη μουροδιὰ κερίας καὶ προχωρεῖ ἀργά, ἐπίσημα μπρὸς στὸ εἰκονοστάσι τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνα. Ἡ εἰκόνα ἀσημένια, μὲ μιὰ γυρλάντα ἀπὸ λουλούδια πὸν τὰ μάρανε ὁ καπνὸς κ' ἡ ἀχνα τῶν κερῶν ἀκουμπᾷε πάνω στὸ προσκυνητᾶρι τυλιγμένο μ' ἕνα μεταξωτὸ πανὶ μὲ θυλασιῆς κορδελίτες στὴν ἄκρη καὶ μ' ἕνα μεγάλο σταυρὸ ραμμένο στὴ μέση. Στέκεται ἀκούνητος μπροστὰ στὴν εἰκόνα μὲ τὴ λαμπάδα στὸ χέρι. Ἁλωμένο τὸ

πρόσωπο τοῦ ἁγίου πού ἡ ἄσπρη γενειάδα του κατεβαίνει ἀπλᾶ στό στήθος του, τονὲ κοιτάζει μὲ ψυχρόπνια. Γέρος κι αὐτὸς καὶ νοιώθει καλύτερα τὸν πόνο τοῦ γέροντος. Ὁ γέρο Κουτουζῶφ ἀνάβει τὴ λαμπάδα, ξεφτυλίζει τὸ φυτίλι, καὶ τὴν ἀπιδρώνει στό ξυλένιο μανάλι, ὀλοκέννητο ἀπὸ τὶς σταλαγματιές τῶν κεριῶν. Ὑστερα ἀρχίζει νὰ σταυροκοπιέται μπροστὰ στὴν εἰκόνα, τσακίζοντας κάθε τόσο τὴ μέση του βαθεῖα πού τὸ χέρι του νάγκουμπᾶει στό μάρμαρο καὶ στὰ τελευταῖα ζυγώνει τὰ χεῖριά του στὴν εἰκόνα, ἰδρωμένη ἀναλιγκωμένη ἀπὸ τὴ ζέστα τῶν κεριῶν. Τὰ χεῖλιά του τρέμοντας κολλᾶνε διηρασμένα πάνω στό ξύλο.

— Ἄγιε μου Σπυρίδωνα κάνε τὸ θάμα σου καὶ μὴν ἀφήσης νὰ χαλάσουνε τὸ πέραμα.

Σωπαίνει. Κοιτάζει τὸν ἅγιο στὰ μάτια σὰ νὰ περιμένη κάποια ἀπάντηση, Ὁ ἅγιος μὲ τὰ κολλημένα χεῖλια καρφώνει ἀπάνω του τὴ ματιά του σὰ νὰ τοῦ λέη «Κουράγιο· ἐγὼ εἶμαι γιὰ σένα.»

Τῶχει σίγουρο πὼς ἔτσι τοῦ μιλῆσανε τὰ κολλημένα χεῖλια τοῦ ἁγίου. Δὲ μιλῆσανε τὰ χεῖλια του μὰ τὴ ματιά του αὐτὸς τὴν ἔνοιωσε καλά.

Δὲ γίνεται. Ὁ ἅγιος ποῦναι κι αὐτὸς γέρος θὰ κάνη τὸ θάμα του. Δὲν ἀφήνουνε βέβαια οἱ ἅγιοι μὲ τὶς ἄσπρες γενειάδες τοὺς γέροντες πού τοὺς πιστεύουνε καὶ τοὺς ἀνάβουνε καὶ χοντρά κεριά, νὰ πεταχτοῦνε στοὺς δρόμους.

Σὰν ξαλαφρωμένος γύρισε σπίτι του. Κεῖνο τὸ βράδυ ὁ ἔπνος δὲν ἄργησε νὰ τοῦ κολλήσῃ τὰ βλέφαρα κι ὁ νοῦς του δὲν παραδίει ὥρες σὰν ἄλλες βροδεῖες. Ὁ ἅγιος Σπυρίδωνας ἀγρυπνοῦσε πάνω ἀπὸ τὸ προσκεφάλι του...

-- Γυναίκα, γυναίκα, τρέξε νὰ δῆς, φώναζε ἄξαφνα ὁ γέρο Κουτουζῶφ κρατώντας στὰ χεῖριά του μιὰ φημερίδα.

— Τι ἔπαθες καλὲ ἄξαφνα; Τι τρέχει; ρώτησε κείνη ἀδιάφορη.

— Ἔλα, τρέξε, ὁ ἅγιος Σπυρίδωνας ἔκανε τὸ θάμα του, φώναζε κείνος κ' ἡ μορφὴ του ἡ χαρακωμένη ἀντιφέγγιζε τὴ χαρὰ τῆς ψυχῆς του.

Ἡ γριά ζύγωσε ζαρόνοντας μὲ ἀμφιβολία τὰ χεῖλια τῆς καὶ κείνος ξανάπιασε τὴ φημερίδα.

— Ἄκουσε τί γράφει τὸ φύλλο τῆς εἶπε καὶ ἄρχισε νὰ διαβάξῃ κομπιαστὰ πνιγμένος ἀπὸ τὴ συγκίνηση...

Ἡ γριά ἀπόμεινε μὲ τὸ στόμα ἀνοιχτό. Ὁ διευθυντῆς τῆς Ἐταιρείας πέθανε χτὲς ἀπὸ συγκοπή τῆς καρδιάς του. Τι εἶναι αὐτό; Δὲν εἶναι τὸ θάμα τοῦ ἁγίου; Κεῖνος θέλησε νὰ πάρῃ τὸ ψωμί τοῦ φτωχοῦ κι ὁ ἅγιος τονὲ τιμωροῦσε.

Σταυροκοπηθῆκανε κ' οἱ δυὸ εὐλαβικά μὲ τὸ πρόσωπο γυρισμένο στό εἰκόνημα.

— Μεγάλη ἡ χάρη σου, ἅγιε μου Σπυρίδωνα ψιθύρισε ὁ γέρο Κουτουζῶφ καὶ τὰ χεῖλια του τρέμανε...

— Ἄντιό τώρα ἤλεχτρισμός, εἶπε σ' ἓνα τόνο ἀνακουφιστικό...

Περάσανε μέρες... Καμπόσοι ἐργάτες φερμένοι ἀπὸ τὴν Ἀθήνα φτάνουνε στό πέραμα. Μετροῦνε, μπήχουνε παλούκια στὴ γῆς, σκεδιάζουνε ... Ζυγώνει ὁ γέρο Κουτουζῶφ ἓναν ἀπὸ αὐτούς:

— Τί τρέχει;

— Δὲν τάκουσες; τὸ πέραμα θὰ γίνῃ ἠλεχτρικό. Τὸ ἀποφάσισε ὁ καινούριος διευθυντῆς.

Ὁ γέρο Κουτουζῶφ ἀπομένει μὲ τὸ στόμα ἀνοιχτό. Ὁ νοῦς του μονομιᾶς πετάει στὸν ἅγιο Σπυρίδωνα. Συλλογιέται τὴ λαμπάδα τῶ δυὸ δροχμῶν, τὴν ὑπόσχεση πού τοῦδωσε ἡ ματιά του. Τρέχει στὴ γριά του σὰ ζεματισμένος.

— Βρὲ γριά; τᾶμαθες τὰ μαῦρα μας μαντάτα; Ἦρθε ὁ ἠλεχτρισμός.

Κεῖνη τὸν κοιτάζει ἐκπληκτη τρίβοντας τὸ πονεμένο γόνατό τῆς.

— Εἶναι δυνατό; Κι ὁ ἅγιος; μουρμουρίζει.

Ἡ δουλειὰ προχωρεῖ γοργά· οἱ ἐργάτες δουλεύουνε, οἱ μηχανικοὶ δίνουνε ὀδηγίες, φτάνουνε κ' οἱ μηχανές. Ὁ γέρο Κουτουζῶφ παρακολουθεῖ ὅλη τὴ δουλειὰ φαρμακεμένος. Τώρα μιλιὰ δὲν τοῦ παίρνει ἀπὸ τὸ στόμα του. Ὡς τόσο ἔχει πάντα μιὰ μακρινὴ ἐλπίδα. Ἴσως ὁ ἅγιος κάνει κανένα καινούριο θάμα. Μὰ τὸ ἔργο κοντεύει τώρα νὰ τελειώσῃ. Τίποτα. Ἀπελπισία...

Παίρνει τὸν ἀνήφορο γιὰ τὸ ἐκκλησιδάκι τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνα. Ἔχει κάποιο λογαριασμό νὰ ξεμπλέξῃ μαζί του. Σπρώχνει τὸ πορτάκι καὶ μπαίνει. Μέσα ὁ ἀέρας ὑγρὸς, σάπιος, μυρίζει κερὶ καὶ λιβάνι. Προχωρεῖ στὴν εἰκόνα τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνα, στέκεται ἀντικρὺ μὲ τὰ χεῖριά στὴ μέση τὸν κοιτάζει καλὰ καλὰ στό πρόσωπο πού τὸ πλαισιώνει μιὰ γυρλάντα μαρμαμένα λουλούδια. Περιμένει νανοίξῃ τὸ στόμα του ὁ ἅγιος καὶ νὰπολογηθῇ. Μὰ κείνος σωπαίνει ἀδιάφορος κοιτάζοντάς τονε μὲ τὴν ἰληρὴ ματιά του. Ὁ γέρο Κουτουζῶφ χάνει τὴν ὑπομονή.

— Μπράβο σου... Κρίμα καὶ τὸ κερὶ πού σοῦφερα φώναζε κουνώντας ἀπελπιστικά τὸ κεφάλι του.

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Ν. Στ. Τὸν Ἄσρα τοῦ Χάινε μᾶς τὸν ἔχει στείλει κι ἄλλος, ὁ κ. Νέαρχος, μὰ δὲ μᾶς φαίνεται πολυπετυχημένη ἡ μετάφρασή του, καθὼς καὶ ἡ δική σου. Καὶ νά, οἱ δυὸ πρῶτες στροφές ἀπὸ τὴ δική σου μετάφραση, κ' οἱ δυὸ τελευταῖες ἀπὸ τοῦ Νέαρχου:

Κάθε μέρα σὰν βραδιάσει
ἡ γλυκιὰ Σουλτανοπούλα
κεῖ στὴν ὁμορφὴ βρυσούλα
θάρθει νὰ πλαγιάσει.

Κάθε μέρα ὁ σκλάβος νιδς
σάν βραδιάσει, κεί στη βρύση,
κάθε μέρα πιδ χλωμδς,
θάρθει νά καθήσει.

Μιά βραδιά κοντά του πάει
ἡ Σουλτάνα και τοῦ λέει :
«Πές μου, πές μου τῶνομά σου
τὸ χωριὸ σου, τὴ γενιά σου !»

Και ὁ σκλάβος λέει : «Μὲ λένε
Μοχαμέτη ἀπὸ τὴ Γεμένη
κ' ἡ γενιά μου εἶν' οἱ Ἄσρα
ποῦ ὅποιος ἀγαπάει πεθαίνει».

κ. Α. Κ. Στείλε κανένα ἄλλο, καλύτερο. — κ. Μ. Σαμ.
Γιὰ νά δημοσιευτεῖ και ἄλλο στείλτε μας τὴν ἀντρέσα
θέλουμε νά σᾶς γράψουμε κάπως παρατήρησες.

— «Τ' ἄλογό μου» τοῦ Πάνου Ταγκόπουλου πού τυπώ-
νουμε στὸ σημερινὸ φύλλο εἶναι τὸ πρῶτο ἀπὸ μιά σειρά
ρυθμικῆς πρόξες, πού θά τυπωθοῦνε, μιά μιά, στὸ «Νουμά».

— Σὲ μερικὸς πού ξακολουθοῦνε νά μᾶς στέλνουνε σα-
τυρικὰ ἐπιγράμματα γιὰ διάφορα φιλολογικὰ πρόσωπα,
ἀναγκαζόμαστε νά ξαναδηλώσουμε πὸς ὁ «Νουμάς» καλο-
γέρεψε πιά και δὲν ἔννοει νά ξαναδημοσιέψει τίποτα προ-
σωπικὸ — και νά μᾶς ξεφορτώνονται.

ΕΘΝΙΚΗ ΑΤΜΟΠΛΟΪΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Γραμμὴ Πειραιῶς — Κυνκιάδων

Γραμμὴ Πειραιῶς — Ἀλεξανδρείας

Τὸ μὲ διπλοῦς ἑλικας και μηχανὰς ἀφθίστου ταχύτητος
πολυτελείας και ἀνέσεως θαλαμηγὸν ἀτμόπλοιοι «ΕΣΠΕ-
ΡΙΑ» ἀναχωρεῖ ἐκ Πειραιῶς (Παραλία Τρούμπας).

Ἐκαστὴν ΠΕΜΠΤΗΝ, ὥραν 10.30 μ. μ. διὰ Σῦρον
Τήνον, Ἄνδρον και Κόρθιον.

Ἐκαστον ΣΑΒΒΑΤΟΝ, ὥραν 3 μ. μ. διὰ Ἀλεξανδρείαν

Διὰ περαιτέρω πληροφορίας ἀπευθυντέον :

Ἐν Ἀθήναις. Γραφεῖα Γεν. Διευθύνσεως, ὁδὸς Ἀπελλοῦ
ἀριθ. 1 και εἰς τὰ Πρακτορεῖα ταξειδίων κ. κ. Θωμᾶ
Κοῦκ και Υἱοῦ, Ἀδελφῶν Γκιόλμαν και Σ. Σω-
τιάδου, (Πλατεῖα Συντάγματος) και Ἰωάν. Ρέντα (παρὰ τὸν ἡ-
λέκτρικὸν σταθμὸν Ὀμο-οίας).

Ἐν Πειραιεῖ. Γεν. Πρακτορεῖον, ὁδὸς Φίλωνος, 44, (ὄπι-
σθεν Ἀγίας Τριάδος).

Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Μ. Π. Σαλβάγον, ὁδὸς Ἀντωνιάδου, 1

(Ἐκ τοῦ Πρακτορείου)

ΥΠΕΡΩΚΕΑΝΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΤΜΟΠΛΟΪΑ

Γενικὸς Διευθυντὴς ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΕΜΠΕΡΙΚΟΣ
ΤΑΧΕΙΑ ΓΡΑΜΜΗ ΕΛΛΑΔΟΣ — ΝΕΑΣ ΥΟΡΚΗΣ

Τὸ ταχύπλοιον θαλαμηγὸν Ἑλληνικὸν ὑπερωκεάνειον

“**ΑΘΗΝΑΙ**,”

ἀναχωρήσει ἐκ Πειραιῶς μέσῳ Καλαμῶν—Πατρῶν κατ' εὐθείαν διὰ Ν. Ὑόρκην τὴν 6 Ἀπριλίου.

Ἐπίσης τὸ μέγα ἑλληνικὸν ὑπερωκεάνειον

“**ΠΑΤΡΙΣ**”

ἀναχωρήσει ἐκ Πειραιῶς μέσῳ Καλαμῶν—Πατρῶν κατ' εὐθείαν διὰ Ν. Ὑόρκην τὴν 13 Ἀπριλίου.

Ἐπίσης τὸ μέγα ἑλληνικὸν ὑπερωκεάνειον

“**ΙΩΑΝΝΙΝΑ**,”

ἀναχωρήσει ἐκ Πειραιῶς (μέσῳ Καλαμῶν—Πατρῶν) κατ' εὐθείαν διὰ Νέαν Ὑόρκην τὴν 20 Ἀπριλίου.

Ἐπίσης τὸ μέγα ἑλληνικὸν ὑπερωκεάνειον

“**ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ**,”

ἀναχωρήσει ἐκ Πειραιῶς μέσῳ Καλαμῶν—Πατρῶν κατ' εὐθείαν διὰ Ν. Ὑόρκην τὴν 27 Ἀπριλίου.

Δι' ἐπιβάτας, εἰσιτήρια και περαιτέρω πληροφορίας ἀπευθυντέον :

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ : Πρακτορεῖον Ἐθν. Ἀτμοπλοίας ὁδὸς Ἀπελλοῦ 1. Ἀριθ. τηλ. 320.

ΕΝ ΠΕΙΡΑΙΕΙ : Γενικὸν Πρακτορεῖον Ἐθν. Ἀτμοπλοίας τῆς Ἑλλάδος, ὁδὸς Φίλωνος ἀρ. 44 (ὄπισθεν Ἀγίας Τριάδος). Ἀρ. τηλ. 127.

Οἱ θέλοντες νά ἀσφαλισσοῦν θέσεις ἀνάγκη νά δηλώσωσι ἐγκαίρως εἰς τὰ Κεντρικὰ Πρακτορεῖα τῆς Ἑταιρίας και εἰς τοὺς κατὰ τόπους ἀνεγνωρισμένους ἀντιπροσώπους.

Ἐποστηρίζοντες τὰ Ἑλληνικὰ ἀτμόπλοια, ὑποστηρίζετε τὴν Σημαίαν θάλασσαν, μεγαλύετε τὴν Πατρίδα θάλασσαν.